



**HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMAN
VUOSIRAPORTTI 2022
SEKÄ
SUUNNITELMA VUODELLE 2024**

477/00.01.02.00/2023

Valtuusto 22.6.2023 § 28



Sisällys

Hyvinvointikertomus – vuosiraportti 2022	3
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Inarin kunnassa	3
I Ajankohtaiskatsaus kuntalaisten hyvinvointiin	4
1.1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	4
1.2 Talous ja elinvoima hyvinvoinnin edistäjinä	6
1.3 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi	8
1.4 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi ikäryhmittäin	13
Yhteenveto kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta	18
II Laajan hyvinvointikertomuksen 2022-25 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen	18
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toteutuminen vuonna 2022	19
Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2024	45
Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu	45
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuodelle 2024	46
Liitteet	47

Hyvinvointikertomus ja turvallisuuskertomus vuosiraportti 2022

Tässä asiakirjassa tarkastellaan Inarin kunnan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa vuonna 2022. Tarkastelunäkökulmana kohdentuu terveyden ja hyvinvoinnin ohella HYTE-kertoimiin ja kunnan elinvoimaan. Koska kunnan tehtävänä on seurata asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä eri väestöryhmissä, oman osuutensa tässä tarkastelussa saavat lapset, nuoret, työikäiset ja ikäihmiset. Kunnassa hyvinvointitietoa voidaan käyttää erilaisten strategisten tavoitteiden perustana. Tavoitteiden tulee perustua paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin.

Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan tehtävä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Lisäksi terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin.

Julkisten Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy Lapin hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen, siitä huolimatta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy edelleen kunnilla. Se on kuntien, alueella toimivien järjestöjen ja hyvinvointialueiden yhteinen tehtävä. Kunnan näkökulmasta hyvinvoinnin tavoitteena on vahvistaa, kannustaa ja tukea kuntalaisia edistämään omaa sekä läheistensä hyvinvointia. Hyvinvointitehtävä kohdistuu kuntalaisten ohella myös alueen yhteisöihin ja elinympäristöön.

Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen Inarin kunnassa

Inarin kunnan hyvinvointityö rakentuu vahvasti kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomustyön (vuosille 2021-25) ympärille. Valtuustokausittain valmisteltavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetaan koko valtuustokauden hyvinvoinnin edistämisen kärkitavoitteet, joiden alle asetetaan alatavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä.

Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa. Se valmistellaan vuosittain samanaikaisesti kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa.

Hyvinvointikertomusta hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talouden ja toiminnan suunnittelussa. Näin hyvinvointikertomus tukee kunnan päätöksentekoa, auttaa priorisoimaan toimintaa ja varmistaa toiminnan resurssit. Hyvinvointikertomustyön ympärille rakentuvaa hyvinvointityötä havainnollistetaan Hyte-työn vuosikellossa (liite 1).

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä on varsin laaja, se edellyttää vahvaa ja hyvää poikkihallinnollista yhteistyötä eri toimialojen kesken. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on aktiivista ja tavoitteellista ennaltaehkäisevää työtä kaikilla kunnan toimialoilla. Kertomus valmistellaan kunnan eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Se kokoaa yhteen kunnan asettamat tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvointiin liittyvistä palveluista sekä toimii tiiviinä tietopakettina kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta sekä niihin vaikuttavista tekijöistä.

Hyvinvointiryhmä johtaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön strategista suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa, asettaa hyvinvointitavoitteita ja seuraa niiden toteutumista sekä raportoi luottamishenkilöille väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehityksestä ja palvelujärjestelmän toimivuudesta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kokoonpano vuonna 2022

keväät/syksy

Kunnanjohtaja Toni K. Laine, työryhmän puheenjohtaja / vt. kunnanjohtaja Mari Palolahti

Hallintojohtaja Mari Palolahti / vt. hallintojohtaja Anne-Marie Kalla

Sosiaali- ja terveystoimenjohtaja Jaakko Seppänen

Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen

Tekninen johtaja Arto Leppälä

Elinkeinojohtaja Samuli Mikkola / vt. elinkeinojohtaja Katariina Von Bortell

Talouspäällikkö Pirjo Kyrö

Viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö Anne-Marie Kalla

Hyvinvointikoordinaattori Verena Kortelainen / ts. hyvinvointikoordinaattori Katariina Lehtonen

Kuntalaisten hyvinvointia edistetään myös hankkeiden puitteissa, esim.

- ❖ Open Agenda – Osallistava kuntademokratia digitaalisin keinoin -hanke (2020–2022)
- ❖ Harrastamisen Suomen malli – Harrastamisen iloa Inarissa -hanke (2021–2022)
- ❖ Inari monipaikkaisuuden huippukohteeksi – hanke (2021–2022)
- ❖ Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa –hanke, toteutus 1.1.2002–30.9.2023
- ❖ Saariselän maastopyöräilyn lähialuereittien suunnittelu, toteutus 1.7.2022–28.2.2023
- ❖ Ekotraineri, kohti vastuullista tulevaisuutta Inari-Saariselkä-matkailualueella 2021–2022, toteutus 1.3.2021–31.12.2022
- ❖ Golden Route of Lapland, yritysryhmähanke, toteutus 1.1.2021–30.11.2022

Erilaisilla toimenpiteillä tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen.

Yhdistykset, paikalliset toimijat ja yritykset tukevat toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa. Ne ovat Inarin kunnalle tärkeä yhteistyökumppani.

Kunnan ja yhdistysten yhteistyötä on pyritty tiivistämään. Yhdistyksiä tuetaan muun muassa avustuksilla, ohjattujen ryhmien maksuttomilla vuoroilla sekä järjestämällä kuljetuksia tapahtumiin. Uudistetuissa avustuskäytännöissä painotetaan yhdistysten aktiivista toimintaa, toiminnan vastaavuutta kunnan strategiaan ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteisiin sekä yhteistyötä. Kunnan järjestöyhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori.

Edellisten lisäksi kunnassa tehdyt asiakirjat ja ohjelmat tukevat kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä:

- ❖ Inarin kuntastrategia ”Arktisen Inarin strategia 2030”
- ❖ Inarin kunnan elinvoimaohjelma 2019 – 2025 Yrittäjän Inari, saavutettava Inari, arktinen Inari
- ❖ Inarin kunnan viestintäsuunnitelma
- ❖ Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma

- ❖ Inarin kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
- ❖ Inarin kunnan saamen kielistrategia
- ❖ Inarin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2017–2020
- ❖ Inarin kunnan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, valmistellaan valtuustokauden aikana
- ❖ Lapin liikenneturvallisuussuunnitelma 2019–2023

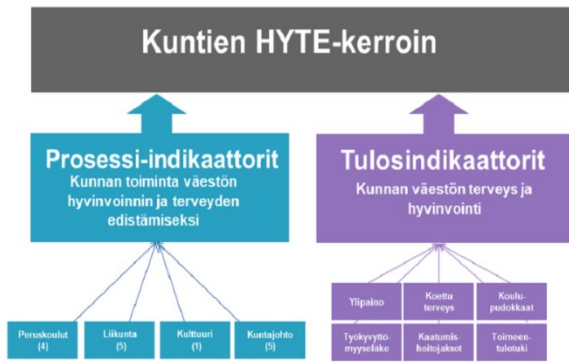
Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2022 koostuu ajankohtaistarkastuksesta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta, laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seurannasta sekä hyvinvointisuunnitelmasta vuodelle 2024.

I Ajankohtaistarkastus kuntalaisten hyvinvointiin

1.1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Kuntalaisten hyvinvointiin liittyvää tietoa on saatavilla Kuntaliiton ylläpitämästä sähköinen hyvinvointikertomus -työkalusta, joka kerää uusinta saatavilla olevaa tilastotietoa useista kansallisista tietopalveluista (Tilastokeskuksen, SotkaNet-tietokannan, erilaisten kyselyjen, tutkimusten ja selvitysten tietoja). Indikaattoritietoa täydennetään kunnan omista kyselyistä ja tilastoista saatavalla tiedolla. Vuosiraporttiin on valittu indikaattoreita, joiden on katsottu olevan relevantteja tälle valtuustokaudelle asetettujen kärkitavoitteiden seurannan kannalta.

Lisäksi kertomukseen on valittu indikaattoreita, joiden pohjalta kunnille maksetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa. Hyte-kerroin on ns. kannustin, jonka avulla halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta hyvinvointityössä. Hyte-kertoimen määrittelyssä tärkeänä pidetään työn pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta.



Kuvio 1: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

HYTE - toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit:

Niiden avulla haetaan vastauksia kysymykseen minkälaisista on kunnan tuottama hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ. Toimintaa kuvaavia indikaattoreita on yhteensä 15 kpl (toteuttajina peruskoulu 4, liikunta 5, kulttuuri 1 ja kuntajohto 5). Vuonna 2022 toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo Inarissa oli 81/100 pistettä.

Tulosindikaattorit:

Ne mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehityksessä. Näihin indikaattoreihin kunta voi omalla toiminnallaan osittain vaikuttaa. Vuonna 2022 tulosindikaattoreiden keskiarvo oli 57/100 pistettä.

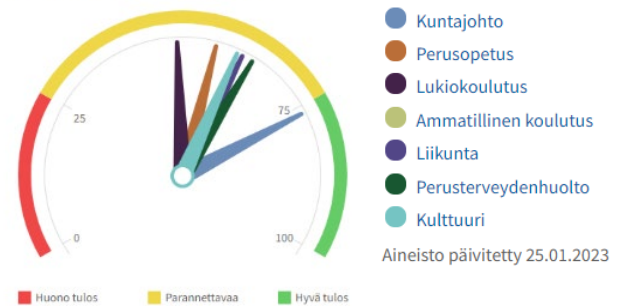
Terveydenedistämisaktiivisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämässä TEAvisarissa on keskitytty kuvaamaan erityisesti organisaatioiden kykyä integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä organisaation perustoimintaan. Tavoitteena on saavuttaa vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa.

Terveyden edistämisen toimintaa arvioidaan THL:n TEAvisari -tiedonkeruun avulla. Siinä pyritään mittaamaan kahden vuoden välein kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Tiedonkeruulla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, kunnan resursseja sekä poikkeallinnollisia toimintakäytäntöjä. Vuonna 2022 Inarin kunnan kokonaistulos kuntalaisten terveyden edistämiseksi oli yhteensä 60 pistettä. Pistemäärä

on pysynyt lähes vastaavalla tasolla viimeisen viiden vuoden aikana. Hyvän kuntatuloksen raja on 75 ja huono tulos on alle 25 pistettä.

Kaikki sektorit : Inari 2022



Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Kaikki sektorit	60	63	68	63	68
Kuntajohto	76	67	82	70	79
Perusopetus	56	65	70	64	64
Lukiokoulutus	49	68	66	61	66
Liikunta	61	57	66	66	72
Perusterveydenhuolto	63	52	52	55	70
Kulttuuri	60	69	67	67	66

Kuvio 2: Terveydenedistämisaktiivisuus Inarissa ja vertailualueilla 2022

TEAvisarin perusteella kaikkien mitattavien sektorien osalta Inarin kunnan terveydenedistämisaktiivisuudessa on pääasiassa kehitettävää. Kuntajohdon osalta vahvuutena ovat mm. sitoutuminen (91/100) sekä seuranta ja tarveanalyysi (100/100). Perusterveydenhuollon osalta vahvuuksina ovat johtaminen (100/100) ja yhteiset käytänteet (94/100).

Inarin kunta sitoutuu strategiatasolla aiempaa paremmin terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kunnassa hyvinvointiryhmä seuraa aktiivisesti terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä: terveydentilaa, elintapoja, elämänhallintaa, väestöryhmien välisiä terveyseroja ja raportoi sekä asukkaiden koetusta osallisuudesta valtuustolle.

Kehitettävää on erityisesti kuntalaisten osallistamisessa. Lue lisää Inarin terveydenedistämisaktiivisuudesta osoitteesta:

<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset>

1.2 Talous ja elinvoima hyvinvoinnin edistäjinä

Kunnan talous

Inarin kunnan taloustilanne on ollut vakaa ja tulevaisuudennäkymät positiivisia. Vuoden 2022 tilinpäätös oli 1,759 milj. euroa ylijäämäinen. Verotulot ylittyivät talousarvioon verrattuna kaikissa veroerissä. Suhteellisesti merkittävin ylitys oli yhteisöveron kohdalla. Yhteisöveron tuotto toteutui noin 1,3 milj. euroa suurempana kuin oli arvioitu. Kokonaisuutena verotulot toteutuivat noin 2,1 milj. euroa suurempina kuin oli arvioitu. Edellä mainitut luvut kertovat, että monilla alueella toimivilla yrityksillä menee hyvin, vaikka kustannusten nousu onkin saattanut aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita. Lähde: Inarin kunnan tilinpäätös 2022

Lainakannan kehitys on ollut laskusuuntainen, ja vuonna 2022 se on ollut 1584 euroa/asukas.

Inarissakaan ei kuitenkaan ole varaa suuriin käyttötalousmenojen lisäyksiin ottaen huomioon kunnan tulevaisuusinvestoinnit, kuten uusien koulurakennusten ja muiden palvelukiinteistöjen taloudellisen kantokyvyn ja väestön ikääntymisen vaikutukset kunnan palvelurakenteeseen. Palvelutarpeet tulevat odotettavasti kasvamaan samalla kun sekä kansainvälisen että kansallisen talouskehityksen epävarmuus on suurta.

Elinkeinot ja työllisyys

Inarin kunnan palveluksessa oli 473 vakinaista ja määräaikaista työntekijää, joista 15 työskenteli hallinto-osastolla, 207 sivistysosastolla ja 20 teknisellä osastolla. Vuonna 2022 sosiaali- ja terveysosastolla työskenteli 210 ja Ruokapalveluliikelaitoksella yhteensä 19 työntekijää.

Vuoden 2022 tietoa Inarin alueen työpaikkojen virallisesta määrästä ja elinkeinojen jakautumisesta ei ole vielä saatavilla. Edellisvuoden tilaston mukaan alueella oli 3042 työpaikkaa. Työpaikkojen määrä vähentyi noin 330 työpaikalla edellisvuodesta. Työpaikoista suurin osa oli luonnollisesti palvelualalla (82,9%), mikä on pääasiassa voimakkaan matkailun ansiota. (Lähde: Tilastokeskus).

Olennaista kehitykselle on se, että alueen matkailu on lisääntynyt koronapandemian jälkeen. Ainutlaatuinen luonto, kansallispuistot, joet ja järvet sekä vahva ja vireä saamelaiskulttuuri houkuttelevat Inari-Saariselän alueelle satojatuhansia matkailijoita vuosittain. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä ovat nousseet merkittävästi viime vuoden aikana Inari-Saariselkä –matkailualueella. Vuoden 2022 aikana kotimaisia yöpyjiä oli 229 800 (276 300 yöpyjää vuonna 2021). Ulkomaalaisten yöpyjien määrä oli 304 000 (115 000 yöpyjää vuonna 2021). Matkailijoiden määrä nousi yöpymisten osalta yhteensä 36,17 %.

Kunnan elinvoimaohjelman mukaan elinvoimaa edistetään parhaiten tukemalla monipuolista elinkeinoelämää, kuntalaisten toimeliaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Keskeistä on saada kunnan toimijoiden lisäksi muutkin toimijat mukaan kehittämään yhteistä Inaria ja sitä kautta kunnan vetovoimaisuutta.

Mennyt koronaepidemia on vaikuttanut Inarin elinkeinoihin sekä työllisyyteen ja sen pitkäaikaiset vaikutukset ovat vielä avoinna.

Väestö

Koko Suomea haastava väestöllinen murros haastaa sen kestävyyttä ja rakenteita. Väestö ikääntyy nopeasti ja eläkeikäisten osuus väestössä kasvaa voimakkaasti. Samaan aikaan syntyvyys laskee sekä työikäisten määrä vähenee. Samankaltainen kehitys on ajankohtainen monissa muissakin vauraissa länsimaissa. Maahanmuutolla ja maan sisäisellä muuttoliikkeellä on tärkeä rooli väestörakennetta määrittävänä tekijänä. (THL: Suomalaisten hyvinvointi 2022)

Yksi myönteinen asia vuodelta 2022 on kuntaan suuntautuva tulomuutto, joka on jatkunut edelleen positiivisena. Inarin väestökehitys on selkeästi ollut positiivisempaa kuin muualla Lapissa. Inarin kunnan asukasluku oli 7047 (31.12.2022), kun se vuotta aikaisemmin oli 7008. Lapin väkiluku vähentyy muissa kunnissa tasaiseen tahtiin, kuitenkin Inari on toinen niistä Lapin kunnista, minkä asukasmäärä on kasvanut. Tilastokeskuksen pitkän aikavälin väestöennusteen mukaan suhteellisen kasvun ennustetaan olevan Lapin alueella kaikkein voimakkainta juuri Inarissa ja Rovaniemellä.

Inarin väestö kasvaa erityisesti positiivisen kuntien välisen nettomuuton ansiosta. Muuttajia saattaisi olla enemmän, kuitenkin asuntopula rajoittaa tällä hetkellä kunnan väestön kehitystä. Vuonna 2021 kuntien välinen nettomuutto oli Inarissa 22,4/1000 asukasta kohti. Vastaavasti Sodankylässä nettomuutto oli -2,6/1000 asukasta ja Kittilässä 14/1000 asukasta.

Inarin väestörakenne 2022 (suluissa 2021):

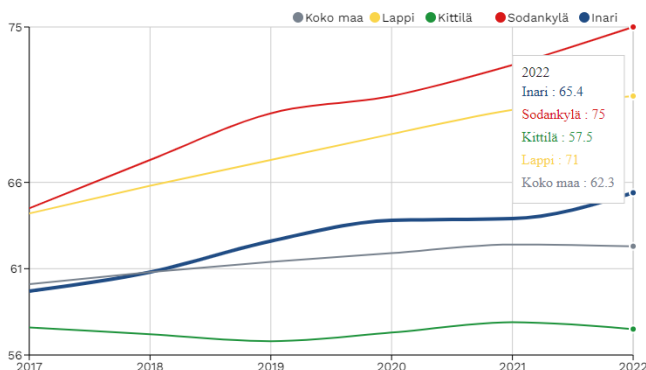
0–6-vuotiaat	4,9 % (4,9 %)
7–15-vuotiaat	8 % (7,9 %)
16–24-vuotiaat	5,9 % (6,2 %)
25–64-vuotiaat	53,5 % (54 %)
65 vuotta täyttäneet	27,7 % (27 %)

Inari / kielet väestö 31.12.	2022	2021	2020	2019
Suomi	6247	6248	6131	6192
Ruotsi	26	27	22	24
Saame	484	475	476	468
Muut kielet	287	258	233	223
Yhteensä	7047	7008	6862	6907

Kuvio 3: Väestö 31.12. kieli ja vuosi

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien osuus/1000 asukasta kohden on lisääntynyt viimeisen kahden vuoden aikana merkittävästi.

Inarin demografinen huoltosuhde (eli lasten ja eläkeikäisten määrä sataa työkäistä kohden) on kasvanut tasaisesti koko 2010-luvun ajan, kasvu näyttää jatkuvan myös 2020-luvulla. Vuonna 2022 Inarin huoltosuhde (65,4) on vähän korkeampi koko maan keskiarvoa (62,3).



Kuvio 4: Demografinen huoltosuhde

Inarissa lapsiperheiden osuus, 29,5% perheistä on edelleen hivenen pienentynyt ja se on Lapin (34,2 %) ja koko maan (37,8 %) keskimääräistä lapsiperheiden osuutta pienempi.

Inarin kunnan väestön koulutustaso on noussut viimeisen kahden vuoden aikana tasaisesti. Inarin kunnan 338,8 on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen pituus henkeä kohti. Vuonna 2020 vastaava luku oli 331,4.

Asuminen

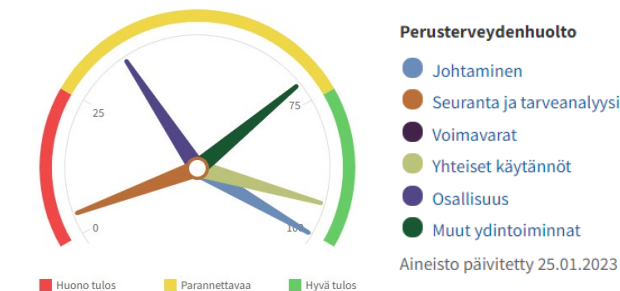
Kiinnostus asumiseen Inarin kunnassa näyttää lisääntyvän. Inarin kunnassa vuokra-asuntotilanne on haastava. Vuonna 2022 Inarissa oli yhteensä 3357 asuntokuntaa. Niistä 88,1 % asuivat joko rivi, omakoti tai paritaloissa. Lapsiasuntokuntien lukumäärä on pysynyt 2020-luvulla jokseenkin samana.

Vuonna 2021 ahtaasti asuvia asuntokuntia oli 9 % inarilaisista asuntokunnista, mikä on enemmän kuin Lapissa (6,9 %) tai koko maassa (7,4 %) keskimäärin. Vuoka-asunnoissa asuvia vuonna 2021 oli yhteensä 1086 asuntokuntaa. Ahtaasti asuvien ja vuokra-asunnossa asuvien asuntokuntien suurehkoja osuuksia selittänee matkailun kausityöntekijöiden suuri määrä.

Vuonna 2021 yhden hengen asuntokuntia oli 42,1 % asuntokunnista. Osuus on hieman pienempi kuin Lapissa (46,4 %) tai koko maassa keskimäärin (45,9 %). Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus inarilaisista oli 11,8 %.

1.3 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi

Perusterveydenhuollon terveydenedistämistävisuus



Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Perusterveydenhuolto	63	52	52	55	70
Johtaminen	100	67	100	77	87
Seuranta ja tarveanalyysi	4	17	4	8	49
Voimavarat	71	62	59	67	67
Yhteiset käytännöt	94	69	56	55	80
Osallisuus	36	0	17	52	69
Muut ydintoiminnot	71	100	75	74	66

Kuvio 5 : Perusterveydenhuolto: Inari 2022

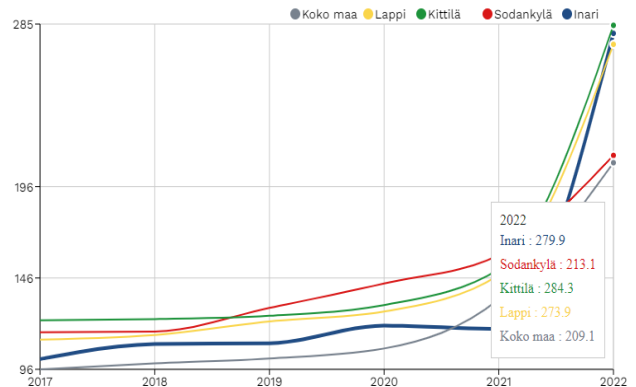
Inarin terveydenedistämistävisuudessa perusterveydenhuollon osa-alueella on johtamisvastuu terveyden edistämässä sekä yhteiset käytännöt ovat huipputasolla. Positiivisena huomiona voidaan huomata, että lääkäreiden ja terveydenhoitajien henkilöstömitoitus on koko maan keskiarvon luokkaa.

Parannettavaa on erityisesti seurannan ja tarveanalyysien osalta, jossa raportointeihin ja suunnitelmalliseen seurantaan on syytä jatkossa hyvinvointialueilla kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota.

Terveydentila ja sairastavuus

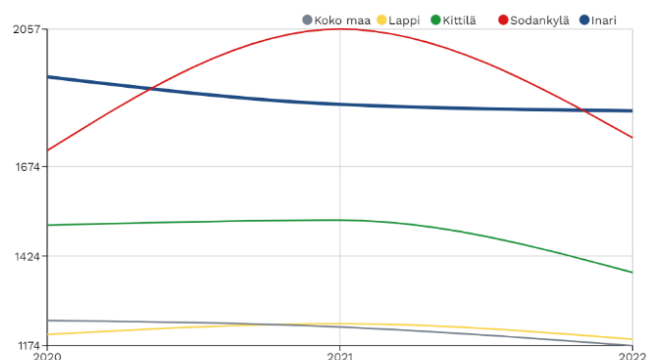
Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on viime vuodesta noussut aika merkittävästi. Kun vuonna 2021 sairausvakuutuslain mukaista päivärahakorvauksen saajia oli 118,1 / 1000 vastaavan ikäistä, niin vuonna 2022 korvauksen saajia oli 279,9 / 1000 vastaavan ikäistä. Suhteessa väkilukuun se oli Inarissa huomattavasti enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Tuloksinassa tulee ottaa huomioon,

että luvut sisältävät varsinaisen sairauspäivärahan lisäksi myös muita päivärahaetuuksia. Luvua selittää myös tartuntatautipäivärahan osuus, jota maksettiin koronapandemiasta johtuen.



Kuvio 6: Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1000 vastaavanikäistä.

Vuonna 2022 **perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä** oli 1829 / 1000 asukasta. Käyntejä asukasta kohti oli huomattavasti enemmän kuin koko maassa ja Lapissa keskimäärin.



Kuvio 7: Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki käynnit/1000 asukasta

Käyntien määrä on kuitenkin vähentynyt koko 2020-luvun ajan. Indikaattori kuvaa inarilaisten avohoitokäyntejä, eivätkä matkailijoiden avohoitokäynnit vaikuta siihen.

Vuonna 2021 **erikoissairaanhoidon avohoitokäyntejä** oli 1476 / 1000 asukasta. Erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrä on kasvanut hieman aikaisemmista vuosista, mutta käyntejä oli yhä vähemmän kuin vertailukunnissa ja huomattavasti vähemmän kuin Lapissa tai koko maassa keskimäärin. Inarin suurehkoa perusterveydenhuollon avohoitokäyntien määrää ja pienekköä erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrää selittää osaltaan se, että etäisyys erikoissairaanhoidon

palveluihin voi olla pitkä ja Inarin perusterveydenhuollossa tehdään keskivertokuntaa enemmän.

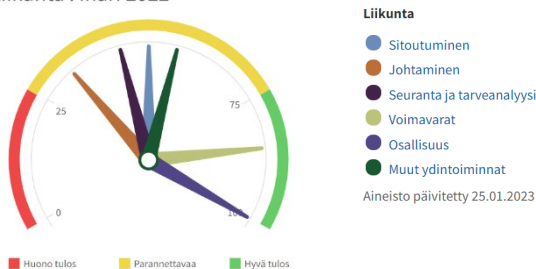
Vuoden 2022 mielenterveyssyistä johtuvien avohoitokäyntien määrää ei ole vielä saatavissa. Kuitenkin vuonna 2021 hoitokäyntien määrä nousi edellisvuodesta 8,4 % (580 / 1000 täysi-ikäistä inarilaista). Käyntejä oli huomattavasti enemmän kuin vertailukunnissa (Sodankylä 320 ja Kittilä 358). Käyntejä oli liki saman verran kuin Lapissa (597 käyntiä) tai koko Suomessa (571 käyntiä). Mielenterveyssyistä johtuvien avohoitokäyntien lisääntyminen saattaa kertoa myös siitä, että palvelujen tarjonta on parantunut ja palvelujen piiriin hakeudutaan aiempaa matalammalla kynnyksellä.

Vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi ja kansalaisopisto

TEAvisarin mukaan hyvät pisteet Inarin kunta saa voimavaroista, jotka kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resursointia sekä osallisuudesta, joka kuvaa asukkaiden mahdollisuutta osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

Täydet pisteet TEAvisariin on kirjautunut mm. harjoitusvuoro- ja käyttömaksujen osalta sekä liikuntapaikkojen, -puistojen ja lähiliikuntapaikkojen osalta. Lisäksi hyvät pisteet kunta saa mm. kevyen liikenteen väylien osalta.

Liikunta : Inari 2022



Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Liikunta	61	57	66	66	72
Sitoutuminen	50	31	73	63	69
Johtaminen	33	58	58	61	72
Seuranta ja tarveanalyysi	44	26	50	60	65
Voimavarat	85	82	72	72	55
Osallisuus	100	100	100	85	95
Muut ydintoiminnot	56	44	44	57	75

Kuvio 8: Liikunnan osa-alueen terveydenedistämiskäytännön visuus vuonna 2022

Kehitettävää on eniten hyte-työn johtamisen sekä seurannan ja tarveanalyysin osa-alueilla. Ne kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa sekä terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seurantaa ja tarveanalyysia väestöryhmittäin sekä raportointia johtoryhmälle ja luottamushenkilöille.

Inarin liikuntapaikkojen riittävyys on hyvällä tasolla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta keskeisiä liikuntaan liittyviä päätöksiä on mm. se, että kunnassa on käytössä maksuton liikuntapassi +70 –vuotiaille. Se on käytettävissä Ivalon kuntosalille sekä uimahallille. Lisäksi käytössä on yritys- ja yhteistyöpassit, joita voidaan käyttää uimahallilla, Ivalon tai Inarin kuntosalilla sekä sulkapallokenttämaksuna Urheilutalolla. Myös yksittäisille kävijöille käyttömaksut ovat kohtuullisia. Lisäksi liikuntapaikkojen esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota.

Inarin kansalaisopiston toiminnan keskiössä on toteuttaa kuntalaisten tarpeisiin perustuvaa, kaikkien saatavilla olevaa yleissivistävää koulutusta. Se antaa tilaisuuden itsensä omaehtoiseen kehittämiseen, elinikäiseen oppimiseen, lisäävät kansalaisvalmiuksia sekä tukee omalta osaltaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Vapaa-aikapalvelut ja kulttuuripalvelut järjestävät erilaisia kuntalaisille suunnattuja tapahtumia ja matalan kynnyksen kerhoja. Vapaa-aikapalveluiden ohjaustoiminnassa painottuvat erityisryhmät ja koululaiset. Kuntalaisille tuotettavat palvelut luovat myös viihtyisyyttä asuinympäristöön, vahvistavat kunnan ja hyvinvointialueen vetovoimaa ja edistävät osallisuutta.

Vapaa-aikatoimi on järjestänyt Harrastamisen Suomen -mallin mukaista kerhotoimintaa jo vuodesta 2021. Kerhojen tavoitteena on tukea hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa harrastus. Kerhot ovat maksuttomia ja sijoittuvat koulupäivän yhteyteen. Kerhotoiminnalla voidaan mahdollistaa myös syrjäkylien lasten ja nuorten harrastaminen. Harrastamisen Suomen -mallin toiminta on kirjattu Nuorisolakiin (3 luku 12 a §).

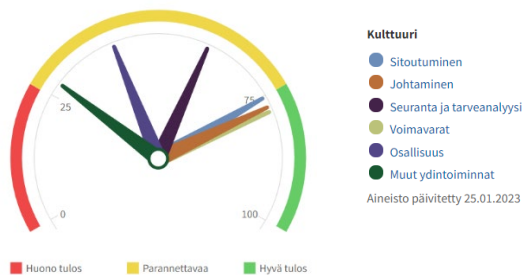
Inarin kunta pääsi jo vuonna 2021 mukaan Kulttuurikeskus Uulun hankkeeseen, jossa se OKM:n hankerahoituksella avusti kuntia kulttuurikasvatussuunnitelmien laadinnassa. Inarin kulttuuri-

toimi ja työryhmä jatkoivat työtä kulttuurikasvatussuunnitelman kokoamisessa. Suunnitelma valmistui vuonna 2022 ja se otetaan asteittain käyttöön varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukio-opetuksessa.

Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on taata, ettei lapsi jää ilman monipuolisia kulttuuri-kokemuksia esimerkiksi perheen taloudellisen tilanteen vuoksi.

Suunnitelman haasteina olivat erilaiset koulut, jolloin liian yhdenmukaista taikka liian tiukasti määriteltyä suunnitelmaa ei kannattanut tehdä. Inarin ja Ivalon koulujen kulttuurikasvatussuunnitelmat etenevät ikäluokka edellä ja Sevettijärven koulun suunnitelma etenee taiteenala edellä. Kulttuurikasvatussuunnitelmaa päivitetään vuosittain, jotta se palvelee parhaalla mahdollisella aikatauluksella lapsia ja nuoria, kouluja ja kulttuuritointa.

Kulttuuri : Inari 2021



Pisteet	Inari	Kit-tilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Kulttuuri	60	69	67	67	66
Sitoutuminen	75	48	75	71	67
Johtaminen	77	58	75	68	78
Seuranta ja tarveanalyysi	60	70	80	68	51
Voimavarat	78	74	57	60	61
Osallisuus	41	87	50	64	69
Muut ydintoiminnot	28	75	67	69	75

Kuvio 9: Kulttuurin osa-alueen terveydenedistämiskäytännön toteutus vuonna 2021

Ravitsemus

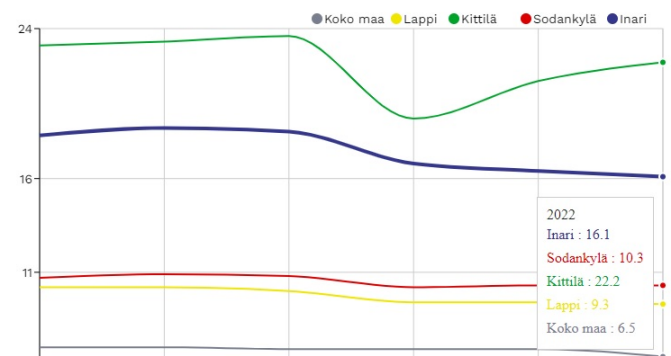
Inarin kunnan ruokapalveluista vastasi aina vuoden 2022 loppuun saakka Ruokapalvelu liikelaitos eli kunnan toimintana tuotettiin aterioita kunnan sivistys-, sosiaali- ja terveystoimien asiakkaille sekä henkilöstöruokailuun. Vuosittainen ateriamäärä Ivalon valmistuskeittiön alueella on noin 230 000 aterialla.

Sähköisen hyvinvointikertomuksen mukaan Inarissa toteutuu muuta maata paremmin se, että kouluissa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä (HYTE-K).

Kouluateriat suunnitellaan ja valmistetaan oppilaiden tarpeisiin. Aterioilla pyritään varmistamaan oppilaiden hyvää ravitsemusta, tulevaa terveyttä ja oppilaiden jaksamista koulutyössä. Ruokailun suunnittelussa otetaan myös huomioon oppilaskeskeisten pohjalta esiin tulleita toiveita.

Päihteet

Alkoholin kokonaiskulutus vuonna 2022 oli 8,9 litraa 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti. Suuntaus Inarissa on laskeva. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna Inarin kunnassa kokonaiskulutus on pääsääntöisesti vähentynyt vuodesta 2007 lähtien. Lappin koko maan keskiarvoa suurempi asukasluvuun suhteutettu alkoholin myynnin määrä johtuu mm. matkailijoiden runsaasta määrästä Lapissa sen väkilukuun nähden. Myös muissa maakunnissa kesäasukkaiden ja matkailijoiden määrä voi vaikuttaa myydyin alkoholin määrään. Verokkikunnista vain Kittilässä alkoholia myytiin asukasluvuun suhteutettuna enemmän kuin Inarissa.

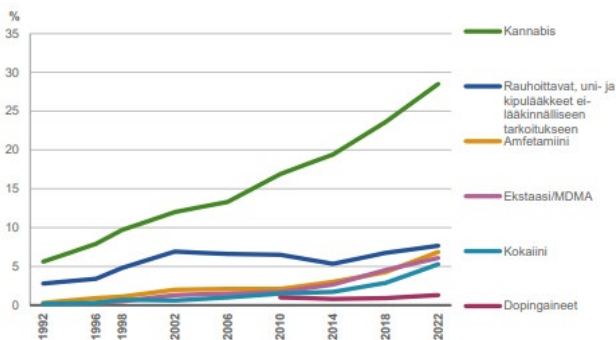


Kuvio 10: Alkoholin myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa. Alkoholi- ja alkoholijuomien kokonaiskulutus muodostuu alkoholijuomien tilastoidusta ja tilastoimattomasta kulutuksesta.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 alkoholi- ja alkoholijuomien kulutuksen väheneminen johtuu matkustajatuonnin vähenemisestä. Ennen koronaepidemiaa matkustajatuonti on muodostanut noin 15 % kokonaiskulutuksesta. Tilaston mukaan sen osuus oli noin 9 %. Verrattaessa vuoden 2022 ja 2021 lukuja, on hyvä muistaa, että kumpikin vuonna

on ollut eriasteisia koronapandemiasta johtuvia anniskelutoimintaan liittyviä rajoituksia.

Syksyn 2022 aikana kerätty aineisto osoittaa, että huumeiden käytön yleistymisen on jatkunut edelleen vuosina 2018–2022. Yhä useammalla 15–69-vuotiaalla on omakohtaista kokemusta huumeista. Väestön asenteissa ja mielipiteissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, julkisuudessa paljon esillä olleita käyttöhuoneita pitää hyväksyttävänä lähes kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista. Lisäksi kannabiksen kokeiluun ja käyttöön liittyvät riskikäsitykset sekä mielipiteet huumeiden käytön rangaistavuudesta ovat lientyneet. Aikaisempaa useampi vastannut suhtautuu myönteisesti kannabiksen laillistamiseen. (Tilastoraportti 15/2023; Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022)



Kuvio 11: Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15-69 –vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992-2022

Yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume on kannabis, kokeilleiden osuus on viisinkertaistunut vuodesta 1992. Tuolloin kannabista kokeilleiden osuus oli 6 %, kun se nyt on 29 %.

Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, jolle kuntien tulee taata riittävät resurssit ja toimivat rakenteet. Inarissa ehkäisevää päihdetyötä toteuttaa näkyvästi monialainen Selvä peli -työryhmä, jonka toiminnan painopiste on vahvasti ollut pääasiassa nuorten päihteiden käytön vähentämisessä ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Työryhmä on suunnitellut ja järjestänyt teemapäiviä sekä tapahtumia vuoden aikana kouluissa sekä vapaa-ajalla. Muiden ikäryhmien ehkäisevää päihdetyötä on toteutettu osana sosiaali- ja terveystalveluiden perustyötä.

Inarin kunnassa on valmistelussa ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja vuosikello. Sen tavoitteena on koota yhteen Inarin kunnan alueella toimivia

tahoja, jotka toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä eri ikäryhmissä. Toimintasuunnitelmaan on tarkoitettu kuvata käytössä olevia toimintamalleja ja ajan-kohtaisia ilmiöitä ja tuoda esiin kehittämisehdotuksia ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen Inarin kunnan alueella.

Tapaturmat ja turvallisuus

Vuonna 2021 kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja oli 109 / 10 000 asukasta, mikä on lähes sama kuin koko maan keskiarvo. Verrokkikunnissa Sodankylässä vastaava luku oli 145 ja Kittilässä 75. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitajaksoja oli 139,9 / 10 000 asukasta, mikä on lähes vastaava koko maan keskiarvoa, mutta huomattavasti vähemmän kuin Lapissa keskimäärin.

Inarissa ei tilastokeskuksen tieliikenneonnettomuustilaston 2022 mukaan ole sattunut kuin 1 liikennevahinko, jossa on loukkaantunut henkilö. Vuonna 2021 vastaavia liikenneonnettomuuksia oli yhteensä 14.

Esteettömyyden merkitys kasvaa koko ajan ja esteettömän ympäristön merkitys nähdään nykyisin yhä tärkeämpänä kaikille kuntalaisille. Esteettömyydellä tarkoitetaan yhdenvertaisuutta osallistua toimintaan itsenäisesti ja omana itsenään. Se palvelee kaikkia kuntalaisia, kun liikkuminen ja asioiminen, työnteke ja vapaa-ajanvietto sujuvat vaivattomasti. Esteettömyyskartoitus suoritettiin kesällä 2022 Ivalossa, Inarin kirkonkylällä ja Saariselällä. Ivalon tilaisuudessa oli mukana vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajia. Kartoituksessa pyrittiin löytämään katu ympäristön ja julkisten rakennusten sisäänkäyntien haasteet.

Osallisuus

“Tarjotaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia kaikille inarilaisille.”

Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma (8.12.2022)

Yksi kunnan tärkeimpiä tehtäviä on edistää asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa alueensa toimintaan. Asukkaiden yhdenvertainen osallisuus kunnan päätösten, toiminnan ja palveluiden suunnitteluun vähentää eriarvoisuutta kunnassa. Inarin kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma kokoaa yhteen kuntalaisten osallisuuskeinot

ja -mahdollisuudet. Olemassa olevien keinojen lisäksi ohjelmassa linjataan tulevaisuuden tavoitteita ja kehittämiskohteita. Ohjelma on rakennettu yhteistyössä kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa.

Inari Appi -sovelluskokeilun ajatuksena oli lisätä vuorovaikutusta ja matalan kynnyksen vaikutusmahdollisuuksia koko Inarin kunnan alueella. Uusi työkalu mahdollisti kuntalaisille palautteenannon, lyhyihin kyselyihin vastaamisen sekä kunnan tiedotuksen seuraamisen helposti älylaitteella. Kokeilu oli osa osallisuusohjelman kehittämistä ja Open Agenda -osallisuushanketta. Kuntalaisen näkökulmasta sovellus helppo ja nopea tapa osallistua yhteisten asioiden seuraamiseen ja kehittämiseen. Kokeilun avulla pyrittiin parantamaan alueellista tasa-arvoa kunnassa ja tekemään vaikuttamisesta mahdollista missä tahansa kunnan alueella. Inari Appi oli käytössä lokakuun 2022 loppuun asti.

Osallistuvaa budjetointia on kunnassa toteutettu vuodesta 2019 alkaen ja sen voidaan sanoa olevan vakiintunut käytäntö kuntalaisten osallistamiseen. Se on toimintatapa, jossa kuntalaiset otetaan mukaan yhteisiä verovaroja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Taustalla vaikuttaa ajatus suorasta ja kuntalaisia osallistavasta toiminnasta, joka antaa kuntalaisille mahdollisuuden määritellä ja priorisoida julkisia kohteita ja sitä, miten kunnan käytössä olevia julkisia varoja käytetään. Vuoden 2022 äänestyksen voittivat harrastevälineiden hankkiminen sivukylille ja Jänkkävaaran alueen kehittäminen. Seitsemälle kylälle hankittiin sup-lautoja, liukulumikenkiä, lumikenkiä ja Frisbeegolfvälineitä. Jänkkävaarassa alueen kehittäminen kohdistui varastona toimineen kopin muuttamiseen levähdys- ja huoltotilaksi.

Järjestöyhteistyötä tehtiin aktiivisesti sekä kehittämiskoordinaattorin että hyvinvointikoordinaattorin toimesta esim. järjestötapaamisissa ja yhdistysilloissa sekä kylien neuvostoissa. Osallisuuskeskus Ainola jatkoi toimintaansa edellisvuosien tapaan.

Hyvinvointialue on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Vuoden 2022 alussa valittiin ensimmäinen aluevaltuusto Lapin hyvinvointialueelle, jonka vastuulle sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestäminen siirtyi 1.1.2023 alkaen.

Lapin aluevaltuustoon valittiin yhteensä 59 jäsentä.

Saamenkieliset palvelut

Saamenkielisten palvelujen kattavuutta on Inarin kunnassa pyritty parantamaan. Varhaiskasvatuksessa on järjestetty alle kouluikäisille lapsille hoitoa heidän omalla äidinkielellään. Lisäksi päivähoitokäisille on järjestetty Inarin saamenkielistä ja koltansaamenkielistä kielipesätoimintaa. Perusopetuksessa opiskelevat voivat opiskella saamenkielisessä opetuksessa. Saamen kieliä voi opiskella myös ns. vieraana kielenä.

Inarin kunta on mahdollistanut vuosittain vähintään yhden työntekijän saamenkielen ja -kulttuurikoulutuksen SAKK:ssa valtionavustuksen turvin. Vuoden pituiset palkalliset kielikoulutukset ovat lisänneet mm. varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön saamenkielentaitoista henkilöstöä. Henkilöstölle on järjestetty myös yhteistyössä SAKK:n kanssa mm. kielenhuoltokoulutusta täydennyskoulutuksena.

1.4 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi ikäryhmittäin

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

”Lappilainen onnellinen lapsi kasvaa turvallisessa perheessä, aktiivisessa yhteisössä, yhteydessä luontoon.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Lapsuus- ja nuoruusiässä luodaan pohja hyvinvoinnille ja terveydelle koko elämän ajaksi. Hyvin toimivat ja riittävän kattavat peruspalvelut edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Se myös tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään ja opiskeluun. Varhaiskasvatuksen palvelujen piirissä oli 1-6 –vuotiaita noin 240 lasta /vuosi. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.

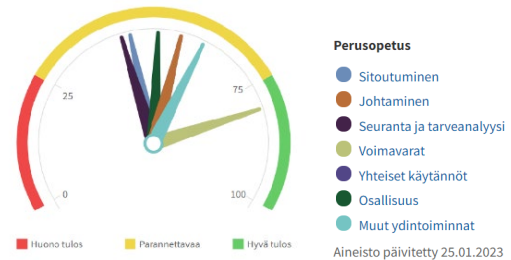
Koululaisten hoito ei ole lakisääteistä ja sitä myönnetään harkinnan varaisesti olemassa olevien määrärahojen puitteissa. Hoitoa kuitenkin järjestetään kunnan päätösten mukaisesti 1.-2. luokan oppilaille, jotka tarvitsevat vuorohoitoa tai erityistä tukea sekä 1. luokan oppilaille koulujen loma-aikoina.

Vuonna 2022 perusterveydenhuollon lastenneuvolan käyntejä oli 6318 / 1000 asukasta (0-7 –vuotiasta), mikä on noin puolet enemmän kuin Lapissa tai koko maassa keskimäärin. Lastenneuvolakäyntien määrä suhteessa asukaslukuun on noussut kolmen viime vuoden aikana tasaisesti.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä on noussut edellisvuodesta. Vuonna 2022 tehtiin 273 lastensuojeluilmoitusta, vuonna 2021 135 lastensuojeluilmoitusta ja vuonna 2020 185 lastensuojeluilmoitusta. THL:n indikaattori ilmaisee kaikkien vuoden aikana tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärän. Luku voi siis olla vääristynyt, jos yhdestä lapsesta onkin tehty useampi ilmoitus vuoden aikana.

Ivalon koulu- ja kulttuurikeskus Kaarteen valmistuminen on parantanut oleellisesti palveluiden tasoa.

Perusopetus : Inari 2021



Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Perusopetus	56	65	70	64	64
Sitoutuminen	45	60	79	61	59
Johtaminen	56	69	79	76	72
Seuranta ja tarveanalyysi	43	71	90	72	68
Voimavarat	80	77	76	60	60
Yhteiset käytännöt	56	60	50	67	69
Osallisuus	51	56	59	59	65
Muut ydintoiminnot	61	59	55	50	54

Kuvio 12: Perusopetuksen osa-alueen terveydenedistämisaktiivisuus vuonna 2021

TEAvisarin mukaan Inarin terveydenedistämisaktiivisuudessa perusopetuksen tilastoissa hyvän tuloksen saa voimavarat (ts. peruskoulujen henkilöstöresurssit). Opettajia, koulunkäyntiavustajia ja kouluterveydenhoitajia on riittävästi suhteessa oppilasmäärään. Koululääkäreiden mitoitustas on muuta lapin maakuntaa sekä koko maan keskiarvoa parempi, vaikka siinä onkin jokseenkin parannettavaa. Psykiatrinen sairaanhoitajan kautta on mahdollista päästä koulupsykologille, jonka tehtäviä hoidetaan tällä hetkellä ostopalveluna.

Kaikkien muiden sektoreiden kohdalla on parannettavaa. Perusopetuksen terveydenedistämisaktiivisuus on vertailukuntiin ja Lapin maakuntaan nähden alemmalla tasolla. Parannettavaa on erityisesti organisaatiotason sitoutumisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, hyvinvointityön organisoinnissa, vastuiden määrittelyssä ja toimeenpanossa. sekä kuntalaisten osallistamisessa.

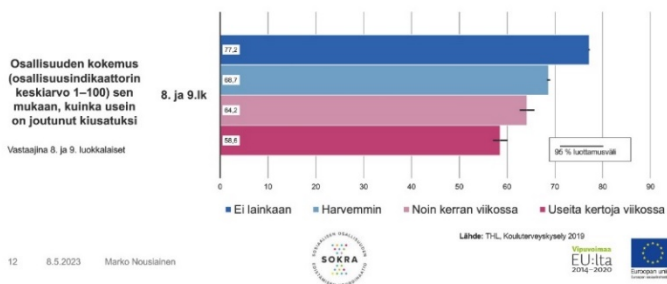
TEAvisarin mukaan yhteisten käytäntöjen osalta huolestuttavinta on toimintamallien puuttuminen. Kouluista näyttäisi puuttuvan yhteisesti sovittu käytäntö tai toimintaohje istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi.

Myöskään yksinäisyyden vähentämiseen ei tulosten mukaan ole selvää ja sovitua käytäntöä. Sen sijaan tupakoinnin tai päihteiden käytön sekä häirinnän ja väkivallan ehkäisyyn sekä kiusaamista-pausten käsittelyyn puututaan hyvällä otteella.

Inarin kunnan oppilashuoltoryhmät jakautuvat oppilashuollon ohjausryhmään, oppilaitoskohtaisiin oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmiin sekä tapauskohtaisesti koottaviin monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Se kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Koulukohtaiset monialaiset oppilashuoltoryhmät vastaavat kunkin oppilaitoksen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu vapaaehtoisuuteen. Siinä annettavia palveluita ovat koulu-terveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kyseistä oppilasta koskeva monialainen oppilashuolto, joilla voidaan täydentää oppilaan saamaa yksilöllistä koulunkäynnin tukea.

Osallisuuden kokemus oli alhaisin niillä oppilailla, jotka joutuivat useita kertoja viikossa kiusatuiksi



Kuvio 13: Osallisuuden kokemus (THL 8.5.2023)

Lasten ja nuorten osallisuutta ja sen kokemista tulee edistää koulun lisäksi kaikissa heidän kasvuympäristöissään. "Maksuttomat ja esteettömät harrastukset ja muu yhteinen toiminta luovat mahdollisuuksia kuulua joukkoon ja vähentävät riskiä joutua ulkopuolelle." Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia. Osallisuuden tutkimusten mukaan matala osallisuuden kokemus ja koulukiusaaminen viittaavat nuorten heikentyneeseen hyvinvointiin. Tutkimusten mukaan osallisuuden kokemus on oppilailla sitä alhaisempi, mitä useammin oppilas kiusaa muita tai joutuu itse kiusatuksi. Opetushallitus on nostanut osallisuuden lisäämisen yhdeksi tärkeäksi keinoksi ennaltaehkäistä koulukiusaamista. (THL)

Nuoret ja nuoret aikuiset

"Lapplainen nuori on tulevaisuuteen orientoitunut, onnellinen ja aktiivinen osa tasa-arvoista Lappia."

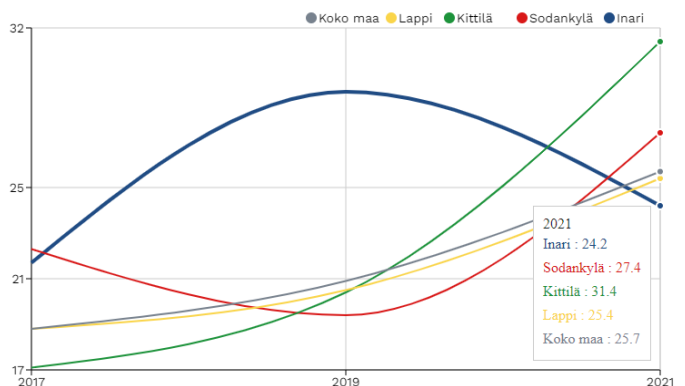
Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Suurin osa nuorista kokevat elämänsä ja terveytensä hyväksi. Lisäksi myönteistä on se, että lähes kaikilla nuorilla on harrastuksia. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin keskeiset haasteet liittyvät ensisijaisesti kouluyhteisöön kiinnittymiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin (osallisuuden kokemus), mielenterveyteen, häirinnän ja väkivallan kokemuksiin sekä elintapoihin.

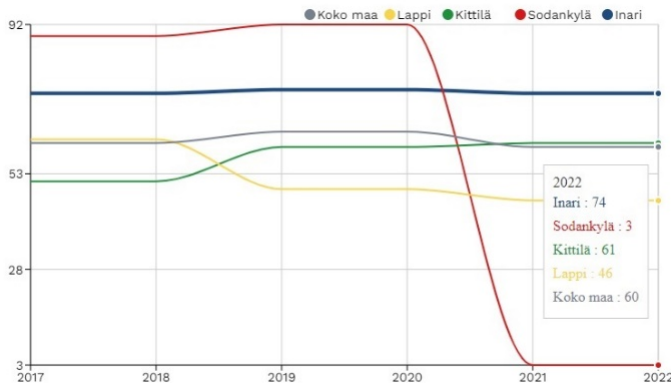
Tyytyväisyys, %	2021	2019	2017
Inari	62,6	74,2	68,2
Kittilä	66,7	81,6	75
Sodankylä	66,7	75	63,2
Lappi	65,9	76,4	74,7
Koko maa	68,2	75,2	75,1

Kuvio 14: Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kouluterveyskyselyn mukaan 8.- ja 9.-luokkalaista 62,6 % koki olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Huomionarvoista on, että kaikissa verrokkikunnissa sekä maakunnan ja koko Suomen alueella tyytyväisyys elämään on laskenut. Edellisessä kouluterveyskyselyssä 24,2 % 8. ja 9. luokan oppilaista koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (vuonna 2019 vastaava keskiarvo oli 29,2 %). Vertailukuntiin nähden Inari on ainoa kunta, jossa nuorten itsensä kokema terveydentila on parantunut viimeisten vuosien aikana.



Kuvio 15: Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista



Kuvio 16: Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

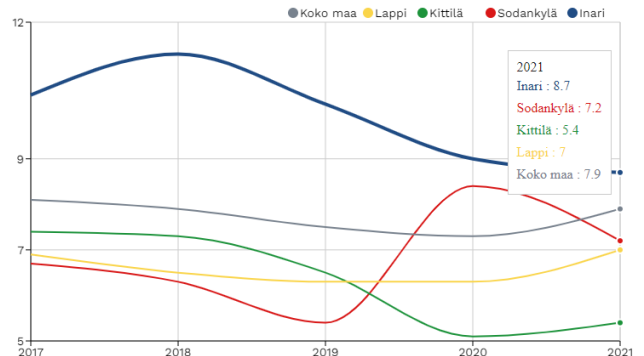
Sähköisen hyvinvointikertomuksen ja TEAviisarin mukaan Inarin kunta saa muita paremman arvion siitä, että koulussa toteutuu pitkät liikuntavälitunnit ja sisäliikuntatiloja hyödynnetään liikuntatuntien ulkopuolella koulupäivän aikana.

Osana kansallista lapsistrategiaa lapsiasianvaltuutetun toimisto teki vuonna 2022 selvityksen saamelaislasten ja -nuorten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksien toteutumisesta. Valmistuneen selvityksen mukaan saamelaislasten ja -nuorten tilanne on hyvä. He ovat keskimäärin hieman tyytyväisempiä elämäänsä verrattuna Kouluterveyskyselyn 2021 kaikkien lasten ja nuorten tuloksiin. Saamelaislapsista ja nuorista 35 % vastasi olevansa erittäin tyytyväisiä elämäänsä, 54 % kertoi olevansa melko tyytyväisiä, 10 % melko tyytymättömiä ja vain yksi prosentti koki olevansa erittäin tyytymättömän elämäänsä. (THL 2022: Lasten ja nuorten palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus)

Selvityksessä korostui lisäksi saamelaislasten ja -nuorten vahva luontosuhde. Heille hyvän olon paikkoja olivat koti (73 %) ja luonto (28 %). Erilliselvitykseen osallistuneista 17 %:lla vapaa-aanviettotavat koostuivat saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyvistä asioista. Saamelaislapset ja -nuoret toivat esille myös harrastuksia, joita olisivat toivoneet pääsevänsä harrastamaan, mutta pitkien välimatkojen takia niihin ei ole mahdollisuutta osallistua. Harvaan asutuilla alueilla saamelaislapset ja -nuoret kokivat haasteita liikkumisessa ja palveluiden saavutettavuudessa.

Vuonna 2021 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita oli 8,7 % Inarissa asuvasta vastaavan ikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät kyseisenä vuonna ole opiskelijoita eikä heillä ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Koulutuksen ulkopuo-

lella olevien osuus oli hieman suurempi kuin vertailukunnissa, Lapissa tai koko maassa keskimäärin.



Kuvio 17: Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä.

Vuonna 2022 18–24-vuotiaita kirjautui vuoden lopussa 8,6 % vastaavan ikäisestä työvoimasta. Osuus on suurempi kuin vertailukunnissa. Sen sijaan osuus on pienempi kuin Lapin alueella tai koko maassa keskimäärin. Inarin työttömyyslukujen selkeää nousua vuosien 2020–21 aikana voinee selittää koronaepidemiolla ja sen vaikutuksella mm. kotimaan ja ulkomaan matkailuun ja sitä kautta nuorten työllistämiseen/työllistymiseen.

Nuorisotyöttömät, % 18 – 24 –vuotiaasta työvoimasta	2022	2021	2020	2019
Inari	8,6	12,4	19,1	9,5
Kittilä	7,4	11,1	17,9	9,6
Sodankylä	5,3	8,5	8,7	8
Lappi	11,8	14,8	17,9	13,5
Koko maa	11,3	14	16,7	11,5

Kuvio 18: Nuorisotyöttömät, % vuosina 2019–22

Työikäiset

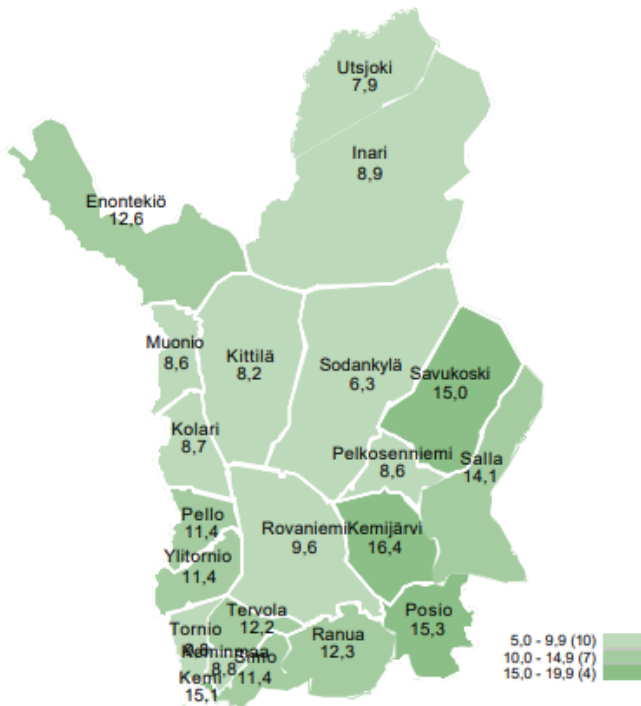
”Lappilainen sujuva arki mahdollistaa aktiivisuuden ja osallisuuden sekä omasta itsestä ja läheisistä välittämisen.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Inarin työllisyystilanne on kohentunut edellisvuodesta. Vuonna 2022 Inarissa työttömiä oli 300 henkilöä (joulukuu 2022), mikä on 8,9% työvoimasta.

Lapin alueella työttömien osuus työvoimasta oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 10,5%, koko maan keskiarvo oli 9,9%. Työttömien osuus työvoimasta vaihteli Lapin alueella Sodankylän 6,3%:sta Kemijärven 16,4%:iin.

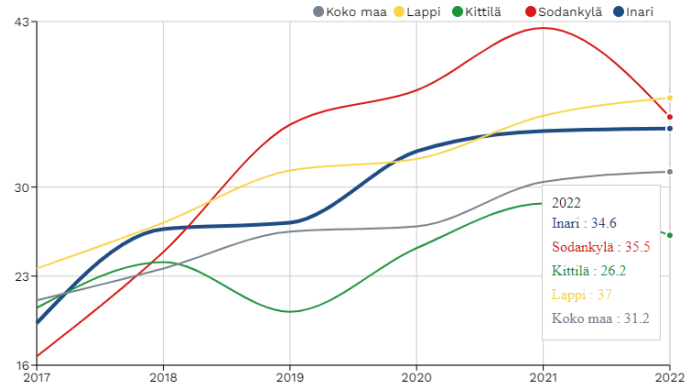
Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta kunnittain



Kuvio 19: TEM Työnvälitystilasto / Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto, joulukuun tilanne 2022

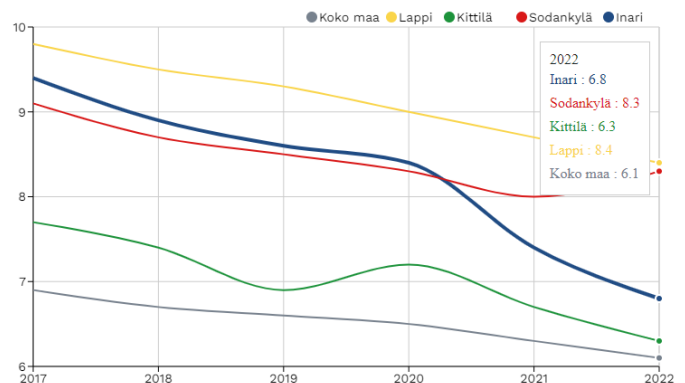
Työttömien määrä on vähentynyt 19 % edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2022 lopussa työttömiä työnhakijoita oli Inarissa yhteensä 300.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden kotitalouksien osuus oli 0,6 % vuoden 2021 aikana. Inarilaisten kotitalouksien osuus oli lähes vastaavan suuruinen kuin Sodankylässä ja Kittilässä, mutta huomattavasti pienempi kuin Lapissa tai koko maassa keskimäärin.



Kuvio 20: Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64 –vuotiaat / 1000 vastaavan ikäistä

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 –vuotiaiden määrä on pysynyt edellisvuoden tasolla. Se on jatkanut nousuaan 2020-luvulla ja vuonna 2022 määrä oli 24,6 inarilaista / 1000 vastaavan ikäistä kohti. Osuus on hie- man koko maan (31,2) keskiarvoa suurempi, mutta Lapin maakuntaa pienempi (37).



Kuvio 21: Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 –vuotiaat; % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on laskenut tasaisesti koko 2020-luvun ajan. Vuonna 2022 työkyvyttömyyseläkettä sai 6,8 prosenttia 25–64-vuotiaista inarilaisista (7,4 % vuonna 2021). Lapin maakunnan keskiarvo oli 8,4 % ja koko maan 6.1 % / 1000 vastaavan ikäistä.

Kulttuuritoimen tehtävänä on ollut tuottaa tai tukea aikuisväestölle, ikäihmisille ja erityisryhmille tarjottavia helposti koettavia, virkistäviä kulttuuri- tapahtumia arjessa jaksamisen tueksi. Tavoitteena on edistää kulttuurista hyvinvointia –ajatusta.

Ikäihmiset

”Lapissa ikäännytään arvostettuna ja aktiivisena osana yhteisöä sekä turvallisesti omanlaista elämää eläen.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Tilastokeskuksen mukaan Inarissa yli 65 vuotta täyttäneiden osuus oli 27,7 % kuntalaisista. Tilaston mukaan heidän osuus näyttää kasvavan hitaasti koko 2020-luvun. Ikäihmisten määrän ja palvelutarpeiden lisääntyminen edellyttää uudelta hyvinvointialueelta mm. kotihoidon ja palveluasumisen kehittämistä. Annettavilla palveluilla tuetaan ikääntyvien toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.

Täyttä kansaneläkettä saavat ne ikäihmiset, joilla on vain vähän tai ei ollenkaan ansioeläkettä. Vuonna 2021 täyttä kansaneläkettä sai 1,4 % 65 vuotta täyttäneistä inarilaisista. Vielä viisi vuotta sitten heidän osuus oli 2%, minkä jälkeen osuus on pienentynyt tasaisesti. Koko maassa vuonna 2021 täyttä kansaneläkettä sai 1,8 % 65 vuotta täyttäneistä. Lapin maakunnan vastaava luku oli 1,6 %.

Vuonna 2021 65-74 vuotta täyttäneiden perusterveydenhuollon avohoidon käyntejä oli 1859 / 1000 vastaavan ikäistä. Käyntien määrä suhteessa ikäihmisten määrään on pysynyt usean vuoden ajan liki samalla tasolla. Avohoitokäyntien suurta määrää saattaa selittää osaltaan se, että Inarissa perusterveydenhuollossa tehdään paljon ja etäisyydet erikoissairaanhoidon palveluiden piiriin voivat olla pitkiä.

Erityiskorvattavia lääkkeitä saaneiden määrä kuvaa pitkäaikaissairastavuutta väestössä. Vuonna 2022 erityiskorvattavia lääkkeitä sai 62,4 % 65 vuotta täyttäneistä. Osuus on pysynyt usean vuoden ajan liki samansuuruisena. Se vastaa lähes Lapin maakunnan (62,7) ja on hiukan suurempi koko maan keskiarvoa (60,8).

Kotona asuvia 75 vuotta täyttäneitä (% vastaavan ikäisestä väestöstä) oli 90 %. Kotona asuvien osuus on kasvanut vuosittain. Omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus oli 8 % vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kotihoitoavun ja tukipalvelujen avulla tuetaan ikäihmisten selviytymistä omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Palveluilla ylläpidetään ja edistetään asiakkaan jokapäiväisistä toiminnoista

suoriutumista, toimintakykyisyyttä ja omatoimisuutta, vuorovaikutussuhteita sekä sosiaalista turvallisuutta.

Inari	2021	2020	2019
65 vuotta täyttäneet			
Kotona asuvat, %	95,3	95	94,7
Kotihoidon asiakkaat, %	10,4	10,7	10,9
Omaishoidon tukea saaneiden asiakkaiden osuus, %	14	14	14
Koti- ja vapaa-ajan tapahturmiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta	320,9	313,2	287,6
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut, %	2	2,2	2,4

Kuvio 22: 65 vuotta täyttäneiden vertailulukuja ja heille annettavien palveluiden asiakasmääriä (31.12.)

Yhteenveto kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta

Inarin hyvinvointikertomuksen pohjana on perusajatus siitä, että hyvinvointi on kaikkien asia. Jokainen toimija lähestyy hyvinvointia omasta näkökulmastaan, mutta kaikkien toimijoiden intresseissä on kuntalainen ja hänen hyvinvointi. Jokaisella kunnan hallintokunnalla on annettavaa hyvinvoinnin saralle ja erilaiset näkökulmat laajentavat ja rikastuttavat hyvinvoinnin kokonaiskuvaa. Monialainen kumppanuus hyvinvointityössä edellyttää yhteistä näkemystä Inarin kunnan hyvinvoinnin tilanteesta, tavoitteista ja toimenpiteistä.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin ensimmäisessä osassa luodaan ajankohtaiskatsaus kuntalaisten hyvinvointiin. Raportissa tarkastellaan kuntalaisten hyvinvointia talouden ja elinvoiman näkökulmasta, kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä yleisesti sekä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä ikäryhmittäin.

Inarin hyvinvoinnin tila antaa ilonaiheita mm. siinä, että kunnan väkiluku kasvoi edellisvuodesta. Kuntalaisia palveleva tietoliikenneyhteyksien verkon kehittäminen eteni Ivalon alueella. Aktiivinen yhteistyö alueen yhdistysten, kylien, toimijoiden ja yritysten kanssa lisäävät kunnan palveluita. Lisäksi Ivalon koulu- ja kulttuurikeskus Kaarteen valmistuminen on parantanut palveluiden tasoa.

Talouden ja elinvoiman näkökulmasta Inarin tilanne on ollut vakaa. Inari on Rovaniemen ohella ainoa Lapin kunta, jonka väestön ennustetaan kasvavan. Inarin kuntastrategia ja elinvoimaohjelma tukevat Inarin veto- ja pitovoimaa. Inari on edelleen houkutteleva kohde ja useita mm. matkailuun liittyviä hankkeita on vireillä paljon. Kunta haluaa kehittyä ekologisesti vastuullisena matkailukohteenä ja tarjota tulijoille laadukkaita ja alkuperäiskulttuuria kunnioittavia palveluita. Asetetuilla mitareilla halutaan myös seurata, että kehitys Inarissa on kestävä kehityksen mukaista.

Inarin kunnan yhtenä haasteena on uuden henkilöstön rekrytointi. Myös asuntopula rajoittaa tällä hetkellä alueen väestön kehitystä.

Yhteenvetona tilanteesta voidaan todeta, että Inarin kunta siirtyy hyvästä asemasta kohti hyvinvointialueuudistuksen jälkeistä aikaa. Vaikka epävarmuustekijöitä taloudellisen kehityksen näkökul-

masta on, kuntakentän kokonaisuus arvioiden inarilaiset lähtökohdat kohdata muutoksia ovat hyvällä tasolla.

II Laajan hyvinvointikertomuksen 2022–2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin toisessa osassa tarkastellaan, miten valtuustokauden 2022–2025 laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat toteutuneet kuluneen valtuustokauden aikana. Tavoitteiden toteutumista tarkastellaan laajan hyvinvointikertomuksen kärkitavoitteiden mukaisesti.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa valtuustokaudelle asetettiin seuraavat kärkitavoitteet ja alatavoitteet:

1. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta
 - hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteiden merkitys suunnitelmalliselle ja vaikuttavalle työlle
2. Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen ja osallisuuden vahvistaminen
 - osallisuuden ja erilaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittäminen
 - yhteisöllisyyden lisääminen
 - järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen
3. Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla
 - toimintojen suunnittelussa huomion suunnittaminen ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen
4. Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö
 - huomioidaan ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja turvallisuudelle
 - huomioidaan kunnan toimintaympäristö, kuten kestävä kehitys ja veto- ja pitovoiman edistäminen

Tarkemmin tavoitteiden toteutuminen selviää kaaviosta, jossa ikäryhmittäin on jaoteltu hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutuminen.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toteutuminen vuonna 2022

Lapset, lapsiperheet ja nuoret						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on sovitettu yhteen hyvinvointialueen toiminnan kanssa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Ei aloitettu Ei aloitettu
	Koulujen ehkäisevää päihdetyötä (EPT) toteutetaan kunnan EPT-suunnitelman ja koulujen päihde- ja pelikasvatussuunnitelmien mukaisesti	Inarin kouluille laaditaan päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, joka on sovitettu yhteen kunnan EPT-suunnitelman kanssa Kouluissa toteutetaan vuosittain päihde- ja pelikasvatussuunnitelman mukaiset toimenpiteet	Päihde- ja pelikasvatussuunnitelma on laadittu Koulut seuraavat vuosittain toimenpiteiden toteutumista Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Perusopetuksen päihde- ja pelikasvatussuunnitelma; valmis 04/2023 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: koulut, EPT-yhdyshenkilö Yhteistyötahot: sivistysosasto, hallinto-osasto, Selvä peli -työryhmä, nuorisovaltuusto, yhdistykset	Kesken Ei aloitettu

	Tiivistetään yhteistyötä lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämiseksi	Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä, kirjattu yhteistyökäytäntö on kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyökäytännöt on kirjattu Vuosittain pidetyt yhteistyöpalaverit TEAviisari: Kouluruokailun toteuttaminen	2022 alkaen	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: varhaiskasvatus, koulut, oppilaskunnat, nuorisovaltuusto	Kesken
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Parannetaan nuorisovaltuuston osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia	Nuorisovaltuuston jäsenille järjestetään tutustumispäivä kunnantalolla Aloitetaan nuva-kummitoiminta niissä toimielimissä ja työryhmissä, joihin on nimetty nuorisovaltuuston edustaja Nuorisovaltuustolle perustetaan kulttuuritoimen alle oma kulttuuribudjetti, jonka kautta kulttuuritoimintaa suunnitellaan nuorilta nuorille -periaatteella	Tutustumispäivä on järjestetty Nuva-kummi on nimetty jokaisesta toimielimestä, jossa nuorisovaltuuston edustaja on mukana Nuorisovaltuustolle on perustettu oma kulttuuribudjetti Nuorisovaltuuston kulttuuribudjetin kautta järjestetyt tapahtumat	2021 2021 2022	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi (kulttuuribudjetti) Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, kulttuuritoimijat	Toteutunut Toteutunut Toteutunut

Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Lasten ja nuorten mielen-terveyttä tuetaan ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen keinoilla	Varmistetaan resurssit oppilashuoltotoiminnan lisäämiseen rekrytoimalla kouluissa toimiva sosiaaliohjaaja Luodaan käytäntö, jonka mukaan jokainen nuori käy keskustelemassa kuraattorin tai muun oppilashuollon toimijan kanssa valmisteltavan suunnitelman mukaisesti Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritellään, millä psykososiaalisilla ja muilla varhaisen tuen toimintamalleilla lasten ja nuorten mielenterveyttä ja muuta hyvinvointia edistetään (esim. Inter Personal Counseling (IPC), CoolKids, mini-interventio, koulupudokkaiden ehkäisyohjelma, syömishäiriöiden ehkäisymalli, aikalisä)	Sosiaaliohjaaja on rekrytoitu oppilashuoltoon Kuraattori- tai muiden oppilashuollon käyntien toimintamalli on aloitettu Kouluterveyskysely: koettu hyvinvointi, mielenterveys-indikaattorit	2022 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022) Yhteistyötahot: koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset, seurakunnat	Toteutunut Kesken Ei aloitettu
	Oppilaiden poissaolojen lisääntymiseen puututaan mahdollisimman varhain	Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan kaikissa kouluissa Kaikissa kouluissa on kirjattu toimintamalli, jolla poissaoloihin tarvittaessa puututaan	Seuranta toteutuu kaikissa kouluissa Oppilaiden poissaolojen määrä	2022 Toteutetaan, kirjattu työsuunnitelmaan	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: koulut, oppilashuolto, Lapin hyvinvointialue	Toteutunut Kesken

	Ehkäistään nuorten syrjäytymistä	Luodaan syrjäytymisen ehkäisyn ja kasvu ympäristön turvaamisen toimintamalleille (Marak, Ankkuri, HSS) yhteinen rakenne ja toimintatapa yhdessä poliisin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa Ankkuri-toimintamalli otetaan käyttöön. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisyyteen ja lähisuhdeväkivaltaan sekä tehdä näihin liittyvää ehkäisevää työtä Toteutetaan Hoito syytteen sijaan -toimintamallia (HSS), jossa huumeiden käyttör rikoksesta epäilty nuori voi valita syytteen sijasta hoidon MARAK-toiminnan kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötoimijoiden kanssa Kouluterveyskysely: kasvu ympäristön turvallisuutta kuvaavat indikaattorit	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022) Yhteistyökumppanit: varhaiskasvatus, koulu, vapaa-aikatoimi, poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset, yritykset	Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken Kesken
	Edistetään nuorten seksuaaliterveyttä ja -kasvatusta	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritellään, miten nuorten seksuaalikasvatusta kehitetään. Nuorisovaltuusto osallistetaan suunnitelman valmisteluun.	Seksuaaliterveyden edistäminen on huomioitu hyvinvointisuunnitelmassa	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue	Ei aloitettu

	Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus osallistua harrastus- ja liikuntatoimintaan	Kehitetään harrastamisen Suomen mallin pohjalta pysyvä toimintamalli yhteistyössä koulujen kanssa Kunta järjestää kohdennettuja liikumisryhmiä seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille Hyvinvointipäivä järjestetään yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta tapahtumassa saadaan tuotua lapsille ja nuorille suunnattua harrastustoimintaa esiin Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehty kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) Kunta tukee sivukyliä harrastustoimintaa järjestämällä kuljetuksia harrastustoimintaan soveltavan käytännön mukaisesti. Kuljetuksissa huomioidaan erilaiset rahoitusvaihtoehdot (esim. ELY) Pitkät liikuntavälitunnit ovat käytössä kaikissa Inarin kouluissa	Pysyvä toimintamalli on otettu käyttöön Seuratoiminnan ulkopuolella oleville nuorille järjestetyt liikkumisryhmät Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioitu nuorten toiveet Harrastustoiminnan kuljetuksiin kohdenetut määrärahat TEAvisari: Pitkät liikuntavälitunnit Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit	Valtuustokauden aikana 2021 alkaen 2023 alkaen Valtuustokauden aikana Toteutettu mm. yhteiskyydityksiä Saariselälle 2021 alkaen	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, yritys- ja kehittämispalvelut (Hyvinvointipäivä), kansalaisopisto, koulut	Ei aloitettu Toteutunut Kesken Toteutunut Toteutunut Toteutunut
--	---	---	---	---	--	---

	Tuetaan lasten ja nuorten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuurikasvatuksen keinoilla	Laaditaan kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma, jossa on huomioitu koulujen opetussuunnitelmat	Kulttuurikasvatussuunnitelma on hyväksytty	2022	Päävastuu kunnassa: kulttuuritoimi Yhteistyötahot: koulut, varhaiskasvatus, yhdistykset, kulttuuritoimijat	Toteutunut
		Kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteet huomioidaan koulujen vuosittaisessa toiminnassa	Kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteet on huomioitu koulujen vuosittaisessa toiminnassa	2022		Toteutunut
		Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen huomioidaan kulttuuri-toimen määrärahoissa	Toimenpiteiden toteutumisen seuranta	2022		Toteutunut
	Otetaan käyttöön systemaattiset toimintamallit kunnan ruokakasvatuksen kehittämiseksi	Otetaan käyttöön Neuvokas perhe ruokakasvatus -toimintamalli (varhaiskasvatus) ja Maistuva koulu -toimintamalli (perusopetus) KOKOAVA - Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hankkeen toimenpiteiden mukaisesti	Hankkeen toimenpiteet otettu käyttöön Ruokakasvatus-hankkeessa käyttöön otetut toimenpiteet si-dottu osaksi pysyviä käytäntöjä	2022	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: varhaiskasvatus, koulut, KOKOAVA – Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen – hanke	Kesken
		Hankkeen puitteissa käyttöön otetut hyväksi todetut toimintamallit otetaan pysyvään käyttöön ja kirjataan toimintasuunnitelmiin	Kouluterveyskysely: päivittäin koululounaan syövät	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu

Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö	Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä kouluympäristö	Ivalon koulu- ja kulttuurikeskuksen käyttöönotto Inarin kirkonkylän koulukeskuksen suunnittelu ja rakentaminen Sevettijärven koulurakennukseen tehdään kuntotutkimus, jonka perusteella päätetään koulun saneeraamisesta tai uuden koulurakennuksen rakentamisesta Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen näkökulma huomioidaan koulukeskusten toimintatapojen suunnittelussa	Uudet koulukeskukset on otettu käyttöön/aloitettu rakentaminen Toimenpiteet, joilla hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on huomioitu koulujen toimintatavoissa	2022 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto Yhteistyötahot: Inarin kiinteistöt Oy, vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, hallinto-osasto, tekninen osasto	Toteutunut Kesken Kesken Kesken
--	--	--	--	---	--	---

Nuoret aikuiset ja työikäiset						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Työllisyyspalveluilla on toimivat rakenteet ja käytännöt	Varaudutaan TE-palveluiden siirtymiseen kunnille vuonna 2024 Luodaan toimivat ja kirjatut työllisyyden edistämisen rakenteet ja käytännöt kunnalle	Työllisyyspalveluille on luotu kirjatut rakenteet ja käytännöt	2022–2023 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämisspalvelut, TE-keskus	Kesken Kesken
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Nuoret aikuiset ja työikäiset löytävät Inarin harrastus- ja järjestötoiminnan	Hyvinvointipäivän valmistelu yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta tapahtumassa saadaan tuotua nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua harrastustoimintaa esiin Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehdyt kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) ja muut kuntalaiskyselyt	Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma Kansalaisopiston kursistarjonnassa huomioitu kuntalaiskyselyt Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit	2023 alkaen 2022	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, kansalaisopisto Yhteistyö: vapaa-aikatoimi, järjestöyhdyshenkilö, nuorisovaltuusto, kansalaisopisto	Kesken Toteutunut

	Kuntaan muuttavat uudet kuntalaiset löytävät kunnan vapaa-ajanpalvelut ja osallistumis-mahdollisuudet	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään tervetulo-ohjelman toimenpiteet, jotka auttavat uutta kuntalaista kotiutumaan Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnitelussa	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu Talous- ja toimintasuunnitteluun sisällytetyt toimenpiteet Hyvinvointikysely: kokemus inarilaisuudesta	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, tekninen osasto, vaikutustoimi-elimet, yhdistykset, yritykset	Toteutunut Kesken
	Tuetaan työperäisten ja muiden maahanmuuttajien asettautumista Inariin	Toteutetaan Sujuvasti arktiseen elämään -hankkeen toimenpiteet Päätetään vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen, sisällytetään tehtävät vastuuhenkilön tehtäväkuvaan Päivitetään Inarin kunnan kotouttamis suunnitelma	Sujuvasti arktiseen arkeen -hankkeen toimenpiteiden toteuttaminen Vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen on päätetty ja kirjattu tehtäväkuvaan	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, hallinto-osasto Yhteistyötahot: TE-palvelut, hallinto-osasto, muut toimialat, yhdistykset	Ei aloitettu Kesken Ei aloitettu
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Ennaltaehkäistään syrjäytymistä	Nimetään henkilö, jonka vastuulla ovat yhteydenotot 2. asteen opinnot keskeyttäviin nuoriin Yhteydenotto jokaiseen nuoreen 2. asteen opiskelun keskeyttävään nuoreen	Yhteydenotot opinnot keskeyttäneisiin nuoriin Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 18–24-vuotiaat TEAviisari: Poissaolot	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: koulut Yhteistyötahot: sivistysosasto, vapaa-aikatoimi	Toteutunut Toteutunut

	Puututaan mahdollisimman varhain ja vaikuttavasti lähisuhdeväkivaltaan	MARAK-toiminnan kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan. MARAK-, Hoito syytteen sijaan - ja Ankuri-toiminnoille luodaan yhteinen toimintamalli.	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötahojen kanssa	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sosiaali- ja terveystoiminta (v. 2022), sivistystoiminta Yhteistyökumppanit: poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue	Kesken
--	--	--	---	------------------------	---	--------

Ikääntyneet						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Laaditaan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, suunnitelma on sovitettu yhteen hyvinvointialueen suunnitelman kanssa	Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistuksessa Suunnitelmassa kuvataan tarkemmin ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta	Suunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: vastuutaho päättää myöhemmin Yhteistyötahot: kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset suunnitelma on laadittu	Ei aloitettu Ei aloitettu

	Tiivistetään yhteistyötä koti- hoidon ja palveluasumi- sen piirissä olevien ravitsemuksen edistämiseksi	Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä Kirjatut yhteistyökäytännöt, jotka ovat kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyökäytännöt on kirjattu yhteisesti sovit- tuun paikkaan Yhteistyöpalaverit on pidetty sovitun käytännön mukaisesti		Yhteistyötahot: sosiaali- ja terveys- osasto (v. 2022), Lapin hyvinvointialue (2023–)	Toteutunut
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Tuetaan vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan yhteensovittamista Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan kanssa	Luodaan kirjattu yhteistyökäytäntö kunnan ja Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteistyölle	Kirjattu yhteistyökäytäntö on luotu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, sivistysosasto, tekninen osasto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto	Kesken
	Vähennetään ikääntyneiden yksinäisyyttä parantamalla ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään, miten ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia parannetaan Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa Selvitetään, miten ikääntyneiden kulttuurikaveritoiminta on mahdollista aloittaa	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu Ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksiin liittyviä toimenpiteitä on huomioitu talous- ja toimintasuunnitelmissa Selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamisesta on tehty	2022 2023–2025 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, kulttuuritoimi Yhteistyökumppanit: kaikki toimialat, kulttuuritoimijat, Lapin hyvinvointialue (hyvinvointilähettilätoiminta)	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu

Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja puututaan toimintakyvyn muutoksiin mahdollisimman varhain	Toimintakyvyn mittaaminen RAI-mittaristolla kaikille kotihoidon piiriin ja asumispalveluihin tuleville sekä omaishoidon hakijoille Järjestetään Osallisuuskeskus Aino-lassa ikääntyneiden liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyvä tilaisuus yhdessä Liikenneturvan kanssa	Mittariston käyttöaste RAI-mittausten tulokset Ikääntyneille suunnattu liikenneturvallisuuden tilaisuus on järjestetty 65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja puutoamisiin liittyvät hoitojakso 65 vuotta täyttäneiden lonkkamurtumat	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), hallinto-osasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, Lapin hyvinvointialue, Liikenneturva, vanhus- ja vammaisneuvostot, eläkeläis- ja muut yhdistykset	Kesken Ei aloitettu
Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö	Parannetaan ympäristön esteettömyyttä	Liikenteen esteettömyys selvitys hankitaan Ramboll Finland Oy:ltä Esteettömyys selvityksen pohjalta toimenpidesuunnitelma, toimenpiteiden toteuttaminen	Esteettömyys selvitys on hankittu Esteettömyys selvityksen pohjalta on tehty suunnitelma toimenpiteistä Toteutetut toimenpiteet	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset, ELY, Liikenneturva	Kesken Ei aloitettu

Kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi						
Painopiste	Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta	Kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöllä (hytetutyöllä) on poikkihallinnolliset yhteistyörakenteet kaikilla toiminnan tasoilla	Inarin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmää täydennetään luottamushenkilöiden edustuksella Kunnan hytetu-työlle luodaan ikäryhmittäiset alatyöryhmät tai rakenteet, jotka kokoavat yhteen eri toimijat Kunnan ja Lapin hyvinvointialueen yhteistyö huomioidaan kunnan hytetu-työn rakenteissa, rakenteet on kirjattu ja kaikkien löydettävissä Liikunnan edistäminen huomioidaan poikkihallinnollisten työryhmien toiminnassa	Alatyöryhmät ovat aloittaneet toimintansa Alatyöryhmät ovat koontuneet sovituin aikaväleihin Alatyöryhmien toimintarakenteet on kuvattu hytetu-kertomuksessa Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyörakenteet on kuvattu hytetu-kertomuksessa	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Toteutuu mm. osallistavassa budjetoinnissa	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken
	Turvallisuuden edistämällä on systemaattiset rakenteet	Luodaan arjen turvallisuuden edistämiseksi ja varautumiselle kirjatut rakenteet (ml. säännölliset tapaamiset, yhteistyö poliisin kanssa)	Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat,	Kesken

		Järjestetään vuosittain kiertävä turvallisuustilaisuus Inarin kylissä, 1 kylässä/vuosi	Inarin kylissä pidetyt turvallisuustilaisuudet Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: turvallisuuden kokemus	2022	turvallisuusviranomaiset, kylien neuvosto, yhdistykset, Liikenneturva	Toteutunut
	Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) otetaan käyttöön kunnan päätöksenteossa	Koulutukset henkilöstölle ja luottamushenkilöille Tekijöiden Lappi -hanketta hyödyntäen Tehdään periaatepäätös vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA) käyttöönotosta Inarin kunnassa sekä laaditaan kunnan toimintamalli ja ohje Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmis-teilla olevien lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin	Henkilöstölle ja luottamushenkilöille pidetyt koulutukset Periaatepäätös on laadittu Toimintaohje on laadittu Toimintaohjeen perusteella tehtyjen EVA-arviointien määrä toimialoitain Toimialoitain tehdyt EVA-arvioinnit, joissa liikunnan edistämisestä vastaava viranhaltija on ollut mukana TEAvisari: Päätösten ennakkoarviointi (EVA) käytössä	2022 alkaen Valtuustokauden aikana 2022	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Tekijöiden Lappi -hanke, AVI, yhdistykset	Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken

	Kunnan toiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma	Kunnan lakisääteinen yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään valtuustokauden aikana Yhdenvertaisuuden edistämisen tarkemmat toimenpiteet määritellään yhdenvertaisuussuunnitelmassa	Yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset	Kesken
	Kunnan viestintä on selkeää ja eri kohderyhmät huomioivaa	Viestintäsuunnitelma päivitetään ja sovitetaan yhteen osallisuus- ja tervetulo-ohjelman kanssa Viestintäsuunnitelmassa huomioidaan saamenkielisen viestinnän näkökulma Kunnan viestintäverkosto kokoontuu sovitun aikavälin välein, aikaväli määritellään viestintäsuunnitelmassa Viestinnän määrärahassa huomioidaan vuosittain viestintään liittyvät hankinnat ja muut vastaavat kustannukset Turvallisuutta koskeva tieto on saatavissa verkkosivuilta myös saamenkielillä Aloitetaan asukaslehti-toiminta, arvioidaan toiminnan jatko kokemusten perusteella v. 2022 lopussa	Viestintäsuunnitelma on päivitetty Saamenkielisen viestinnän näkökulma on huomioitu viestintäsuunnitelmassa Viestintäverkoston taapaamiset on pidetty sovitun aikavälin välein Viestintään varattu määräraha Hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemukset tiedon saatavuudesta	2022–2023 2022–2023 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana 2021 alkaen	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Lapin Liitto, yhdistykset, yritykset	Ei aloitettu Kesken Ei aloitettu Toteutunut Kesken Toteutunut

	Kaikkien ikäryhmien ehkäisevällä päihdetyöllä on toimivat rakenteet	Kunnassa on hyväksytty EPT-suunnitelma, joka suuntaa kunnan EPT-toimintaa ja jossa kuvataan kunnan EPT-työn rakenteet Kunnassa toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet (ml. yhteistyö hyvinvointialueen kanssa) Ehkäisevä päihdetyö kirjataan kunnan avustusoheeseen	Kunnan EPT-suunnitelma on hyväksytty EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet on otettu käyttöön Ehkäisevä päihdetyö on kirjattu avustusoheeseen yhdistykset	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Toimiala, jonka alle kunnan EPT-toiminta siirtyy Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, työterveyshuolto, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, y	Kesken Ei aloitettu Ei aloitettu
	Ehkäisevään päihdetyöhön varataan riittävät resurssit	Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on määritetty ja toimitella (muu kuin sote), yhdyshenkilön tehtävänkuvassa on huomioitu EPT-toiminta Ehkäisevään päihdetyöhön on varattu määräraha, jolla toimintaa toteutetaan	Yhdyshenkilö on määritetty Yhdyshenkilön tehtävänkuvassa on huomioitu EPT-toiminta Talousarviossa on varattu määräraha EPT-toiminnalle	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Toteutunut Toteutunut
Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Kaikilla inarilaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laaditaan Open Agenda -hankkeen puitteissa	Osallisuusohjelma laadittu Toteutuneet toimenpiteet; seuranta hytetykertomuksen vuosiraportin yhteydessä	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue,	Toteutunut

		Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen kunnan kaikkien toimialojen toiminnassa ja sisällyttäminen toimialojen vuosittaiseen talous- ja toimintasuunnitteluun	Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista TEAviisarin Osallisuus-pistemäärät toimialueittain	Valtuustokauden aikana	vaikuttamistoimi-elimet, yhdistykset, yritykset, seurakunnat	Ei aloitettu
	Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan asiakasraatien tai -foorumien avulla	Luodaan systemaattinen käytäntö asiakasraatien tai -foorumien hyödyntämisestä kunnan toiminnassa Asiakasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa luodun käytännön mukaisesti	Systemaattinen käytäntö asiakasraatien hyödyntämiseen on luotu Vuosittain järjestetyt asiakasraadit TEAviisari: Osallisuus-pistemäärät toimialueittain	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto (käytännön laatiminen), kaikki kunnan toimialat (toimintamallin hyödyntäminen) Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimi-elimet, yhdistykset	Ei aloitettu Ei aloitettu
	Järjestöjen toimintaedellytykset pysyvät vähintään nykyisellä tasolla	Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan laatiminen Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan päivittäminen yhteistyöasiakirjassa määritettävällä aikavälillä. Päivittämisen yhteydessä kartoitetaan järjestöjen yhteistyöhön liittyvät tarpeet	Asiakirja on laadittu Asiakirja on päivitetty asiakirjassa määritetyllä aikavälillä Yhteisessä avustushaussa vuosittain myönnetyt avustukset	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimi-elimet, kylien neuvosto, yhdistykset	Kesken Ei aloitettu

		Saamenkielisille asukkaille ja työntekijöille tarkoitettua kielikahvila-toimintaa jatketaan sovitun toimintatavan mukaisesti	Hyvinvointikysely: kokemus saamenkielisten palveluiden käyttämisestä	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla	Tunnistetaan sote-palvelutarpeiden lisäksi ihmisten laajemmat tarpeet hyvinvointia ja terveyttä lisäävään toimintaan	Hyvinvointilähete-toimintamallin käyttöönotto Inarissa esim. hanke-toimintana tai Lapin hyvinvointialueen toiminnan kautta	Hyvinvointilähete-toiminta on aloitettu Inarissa Palautekyselyt hyvinvointilähete-toiminnassa mukana oleville	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Inarin kunta, Lapin hyvinvointialue Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken
	Päihteiden käyttö vähenee suunnitelmallisen ehkäisevän päihdetyön seurauksena	Laaditaan EPT-toiminnan vuosikello, jossa huomioidaan teemavii- kot ja erityiset viestintätarpeet Toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet Järjestetään yhdistyksille EPT-toimintaan ja liikenneturvallisuuteen liittyvää koulutusta vähintään joka 2. vuosi Järjestetään puheeksi otto-koulutukset kunnan ammattilaisille (mm. neuvola, varhaiskasvatus, koulut) ja yhdistyksille	EPT-vuosikello on laadittu EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on huomioitu toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa Ehkäisevää päihdetyötä on käsitelty yhdistysten kanssa Alkoholin myyntitilastot Poliisin tilastot Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: EPT-työstä vastaava taho kunnassa Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, Selvä peli -työryhmä, yhdistykset	Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu Ei aloitettu

	Ruokapalvelu liikelaitoksen tarjoama ruoka noudattaa ravitsemussuosituksia	Ruokalistojen ravitsemuksellisen sisällön tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa Muutokset ruokalistoihin tarkastelun perusteella niin, että ravitsemukselliset suositukset toteutuvat	Tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa toteutettu Seuranta ruoantuotannon JAMIX-ohjausjärjestelmän avulla	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: Ravistamo Oy, koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue	Kesken Ei aloitettu
Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö	Parannetaan liikenneturvallisuutta	Kartoitetaan yhdessä teknisen toimen ja liikenneturvallisuus-työryhmän kanssa, millä toimenpiteillä Inarin kk:n pohjoispuolen liikennenopeuksia voidaan laskea, toteutetaan kunnan toimivaltaan kuuluvat toimenpiteet Edistetään turvallisten pysähtymispaikkojen aurausta edunvalvonalla ja yhteisellä viestillä ELY-keskukselle Käsitellään koulujen ympäristön liikenneturvallisuutta liikenne-turvallisuustyöryhmässä, huomioidaan liikenneturvallisuuden näkökulma uusien koulukeskusten suunnittelussa ja toimintatavoissa Selvitetään, miten Ivalon sillan liikenneturvallisuutta voidaan parantaa, kun jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrä kasvaa Ivalon koulukeskuksen käyttöönoton myötä	Kartoitus on tehty Sovitut toimenpiteet on toteutettu Edunvalvonta pysähtymispaikkojen auraukseen liittyen Liikenneturvan asiantuntija on vierailut hytetu-työn alatyöryhmien kokouksissa Selvitys Ivalon sillan turvallisuuden parantamisesta on tehty Liikenneonnettomuudet Poliisin ja liikenne-turvallisuustyöryhmän havainnot Inarin liikenneturvallisuudesta	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, ELY, Liikenneturva, Inarin liikenneturvallisuus-työryhmä, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken Kesken Kesken Kesken

		Liikenneturvallisuutta koskevan tiedon lisääminen: Liikenneturvan asiantuntija vierailee jokaisen hyte-alatyöryhmän kokouksessa		Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu
	Ylläpidetään ja kehitetään kunnan liikuntapaikkoja liikunnan edistämisen tarpeet ja kuntalaisten toiveet huomioiden	Määritellään valtuustokauden alussa ja vuosittain yhteistyössä liikunnan edistämisestä vastaavan tahon seuraavan vuoden kehittämistarpeet kunnan liikuntapaikoille Kartoitetaan kuntalaisten toiveet liikuntapaikkojen ja ulkoilureittien kehittämiseen (esim. penkit, pöydät, roskakorit, valaistus) Kehitetään Jänkkävaaran ja Mukkavuopajan alueiden liikuntapaikkoja (mm. luontopolku, monikäyttöreitti, frisbeerata, kesäpyöräilyreitit, Mukkavuopajan alueen liikuntapaikat)	Valtuustokausittain ja vuosittain määritellyt kehittämistarpeet Kuntalaisten toiveet on kartoitettu Jänkkävaaran alueella tehdyt toimenpiteet Tehdyt suunnitelmat (esim. Ivalon kylä, Inarin kirkonkylä)	2022–2025 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, vapaa-aikatoimi Yhteistyötahot: vapaa-aikatoimi, muut kunnan toimialat, vanhus- ja vammaisneuvostot, kuntalaiset	Ei aloitettu Ei aloitettu Kesken

		Vakiinnutetaan erilaisten hyvinvointia parantavien suunnitelmien tekeminen odottamaan eri rahoitusmahdollisuuksia, mm. Ivalon kylän vapaa-ajanviettopaikka, Inarin kirkonkylän hiihtostadionin alueen kehittäminen		Valtuustokauden aikana		Kesken
	Edistetään turvallista ja viihtyisää asuinympäristöä	Laaditaan maapoliittinen ohjelma, joka ohjaa kunnan kaavoituksen ja ympäristön suunnittelua Pitkän aikavälin suunnitelman laatiminen vesisaneerauksista ja katu- ja kunnostamisesta Inarin-Lapin Vesi Oy:n kanssa, suunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen Parannetaan Inarin kylien siisteyttä ja viihtyisyyttä koordinoitulla yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa, koordinoituvastuu on kunnalla	Maapoliittinen ohjelma on hyväksytty Pitkän aikavälin suunnitelma vesisaneerauksista ja katu- ja kunnostamisesta on laadittu Suunnitelman mukaisen toimenpiteiden toteuttaminen Hyvinvointikysely: kokemukset asuin ympäristön viihtyisyydestä Kylien kanssa tehty koordinoitu yhteistyö ry	2022 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Inarin-Lapin Vesi Oy, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Inarin Luonnonystävät	Toteutunut Ei aloitettu Ei aloitettu
	Inarin kylien viihtyisyyden ja turvallisuuden parantaminen	Kylien kehittämissuunnitelmat (yritys- ja kehittämispalvelut), tuetaan kyliä hankesuunnittelussa	Kylien kehittämissuunnitelma tehty	2021–2022	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut, tekninen osasto	Kesken

		Kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden, kukkaistutusten ja muiden vastaavien tukemisesta Selvitetään, miten kylien ensiapukoulutuksia voidaan tukea, tavoitteena järjestää EA-koulutuksia useammassa Inarin kylässä	Kylissä toteutetut kehittämissuunnitelman mukaiset hankkeet Tehty kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden tukemisesta Kylissä järjestetyt ensiapukoulutukset	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: hallinto-osasto, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Leader Pohjoisin Lappi ry	Ei aloitettu Ei aloitettu
	Kuntalaisten ja järjestöjen vapaalle toiminnalle on käytössä maksuttomia tiloja	Nykyisen lukion tilojen kehittäminen kansalaisopiston, vapaa-aikatoimen ja järjestöjen käyttöön, muutostyöt lukion tiloihin	Muutostyöt lukion tiloihin on tehty Järjestöille ja muille toimijoille on käytössä maksuttomia tiloja	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kansalaisopisto, yhdistykset	Kesken
	Kierrätysmahdollisuuksien parantaminen uudistetun jätelain mukaisesti	Aloitetaan erilliskeräys pienmetallille, lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteelle vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä aloitetaan pienmetallin sekä lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteiden kierrättäminen yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan kanssa	Erilliskeräys on aloitettu Inarin alueella Kunnan hallinto- ja palvelukiinteistöissä on aloitettu jätteiden kierrättäminen	1.10.2023 alkaen Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Lapeco Yhteistyötahot: Tilapalvelu liikelaitos, kunnan toimialat (kierrätyskäytäntöjen toimeenpano), kuntouttava työtoiminta	Ei aloitettu Ei aloitettu

	Inarin alueen matkailun ja kunnan toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen näkökulma huomioiden	Toteutetaan Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa -hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa Toteutetaan VÄLKKEY – vähähiilisyyden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa -hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa Selvitetään Lapin Liiton ”Tehemmä yhdessä ilmastotyötä” -hankkeen puitteissa Hinku-verkostoon liittymisen mahdollisuus Ilmastosuunnitelman laatiminen Lapin Liiton hankkeen tuella, jos suunnitelmaa koskevat ilmastolainsäädännön muutokset tulevat voimaan	Hankkeiden toimenpiteiden toteuttaminen Hankkeiden toimenpiteet ovat osa pysyvää toimintaa Ilmastosuunnitelma on laadittu (edellyttäen, että suunnitelmaa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan)	2022–2023 2022 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, yritykset	Kesken Kesken Toteutunut Kesken
	Edistetään Inarin veto- ja pitovoimaa lisäämällä asuntoja, monipuolistamalla elinkeinorakennetta ja parantamalla yritystoiminnan tiedolla johtamista	Lisätään Inarin alueen asuntotuotantoa houkuttelemalla yksityistä asuntotuotantoa (Invest in Inari -hankkeen toimenpiteet), edunvalvonnalla ARA:n korkotuetun asuntorakentamisen saamiseksi Inariin ja/tai kunnan omana asuntotuotantona (Inarin Kiinteistöt Oy)	ARA:n ohjaukseen liitettävää edunvalvontaa toteutettu Invest in Inari –yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteet on toteutettu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut Yhteistyötahot: kunnan toimialat, yrittäjähdistys, yrittäjät määrä	Toteutunut

		Elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja uuden yritystoiminnan saaminen Inariin Invest in Inari –yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteillä, mm. tiedotusmateriaalit, toimintamalli, jolla yrittäjiä lähestytään, yritysten kontaktointi Kehitetään yritys- ja kehittämispalveluden tietotarjontaa Tiedolla johtaminen Inarin kunnan elinvoiman moottoriksi –hankkeen toimenpiteillä: nykytila-analyysi, tietoperustan ja -portaalin luominen, koulutukset	Tiedolla johtaminen Inarin elinvoiman moottoriksi -hankkeen toimenpiteet on toteutettu Kunnan asukasluku, muuttovoitto Asuntojen määrä Inarin Kiinteistöt Oy:n vuokra-asuntojen määrä Työpaikkojen määrä Perustettavien yritysten määrä – 10 % kasvu tarkastelujaksoon 2019–2021 verrattuna	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Ei aloitettu Ei aloitettu
--	--	---	--	---	---

	Saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistaminen osana kunnan monipuolista elinkeinorakennetta	Tiivistetään yhteistyötä kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä ja etsitään yhdessä uusia keinoja saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistamiseen osana kunnan elinkeinorakennetta	Toteutunut yhteistyö kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä perinteisten saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämisspalvelut, tekninen osasto, Saamelaiskäräjät	Kesken
--	--	---	---	------------------------	--	--------

Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2024

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa.

Hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen vaikuttavat monilta osin samat asiat. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta myös edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Siksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua yhdistetään. Näin ollen tässä suunnitelmassa huomioidaan myös arjen turvallisuuden edistämisen näkökulma, ja suunnitelma on nimetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaksi.

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu

Kuntaliiton mukaan kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan **kuntastrategiasta**. Kuntastrategia on pitkän aikavälin päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea. Kuntastrategia suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä.

Inarin kuntastrategia [Arktisen Inarin strategia 2030](#) on laadittu vuonna 2019. Kuntastrategiassa on määritelty kunnan keskeisimmät tavoitteet.

Niitä tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetetaan kullekin ikäryhmälle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet sekä määritellään tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Kunnan määrittelemät tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan toimialojen omassa talous- ja toimintasuunnittelussa. Kunnan hyvinvointityö jatkaa aiemmin esitetyn **Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toteutuminen vuonna 2022** – taulukon mukaisia toimintoja.

Turvallisuustyössä Inarin kunnalle on tärkeää sujuva viranomaisyhteistyö. Tärkeitä yhteistyötahoja turvallisuustyössä ovat muun muassa pelastuslaitos, poliisi ja rajavartiolaitos. Inarin kunnalla on yhteistyösopimus SPR:n ja Vapepan koordinoimasta kolmannen sektorin avusta tarvittaessa. Kunnassa toimii kriisiryhmä, joka tarjoaa tarvittaessa akuuttia henkistä ja käytännön apua. Inarin kunta osallistuu alueellisiin turvallisuusharjoituksiin, tekee varautumissuunnittelua erilaisiin häiriötilanteisiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, edistää alueen turvallisuutta yhteistyöverkostoissa (mm. liikenneturvallisuustyöryhmä) sekä edistää matkailun turvallisuutta muun muassa hankkeiden kautta yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Kunnan valmiussuunnitelmat pidetään ajan tasalla.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman lisäksi kunnassa valmistellaan lakisääteisiä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen erillisohjelmia ja -suunnitelmia. Niissä kuvataan tarkemmin kunkin alueen toiminnan järjestämistä. Kunnan toimialat vastaavat erillisohjelmien ja -suunnitelmien valmistelusta.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuodelle 2024

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyö on liitetty kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluun hyvinvointi- ja turvallisuuskertomustyön avulla. Kunnalla on paljon tehtäviä, vaikka vastuu sosiaali- ja terveystalousta siirtyikin muualle. Kunta huolehtii varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta, vapaa-aikapalveluista, nuorisotyöstä, kaa-voituksesta ja maankäytön suunnittelusta, kunnan elinvoiman edistämisestä ja yritysneuvonnasta. Vuonna 2024 kiinnitetään erityistä huomiota hyvinvointia edistävän toiminnan alueelliseen saavutettavuuteen.

Inarissa ei ole vielä käytössä päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA), joka auttaisi arvioimaan päätösten vaikutuksia niin, että eri näkökulmat olisi huomioitu systemaattisesti.

Yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja kuntalaisten omaehtoista toimintaa tuetaan esim. avustusten muodossa. Osallisuustyötä kehitetään niin, että osallisuuden edistämisen näkökulma on mukana kaikessa kunnan toiminnassa. Toimiva poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää selkeitä yhteistyörakenteita kaikilla toiminnan tasoilla. Sote-uudistuksen myötä myös alueellista yhteistyötä Lapin alueella tulee syventää.

Talouden näkökulmasta Inarin tilanne on ollut vakaa ja myös tulevat vuodet on suunniteltu tasapainoisiksi. Kunnan tavoitteena on palvelujen riittävän saatavuuden ja riittävän palvelutason turvaaminen kuntalaisten hyvinvointia silmällä pitäen. Inarin erämainen luonto vetää puoleensa yhä

enemmän matkailijoita. Matkailusesongit ovat ta-
saantuneet ja siitä saadaan alueelle ympärivuotista tuloa. Inarin asuntopula vaikuttaa oleellisesti väestön kehitykseen ja työvoiman saatavuuteen matkailun lisäksi kaikilla muillakin toimialoilla.

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten tarpeet korostuvat erityisesti. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi on merkittävä tekijä Inarin tulevaisuuden rakentamisessa. Kunnan toimialojen tehtävänä on tuottaa palveluita, joilla turvataan ja tuetaan lasten ja nuorten ohella kaiken ikäisten kuntalaisten elinikäistä oppimista, viihtyvyyttä ja hyvinvointia.

Vuoden 2023 alusta nuorisolakiin (955/2022) lisättiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta ja sen toteuttamiseen tarkoitetun valtionavustuksen myöntämisestä. Inarin kunta on saanut toiminnan toteuttamista varten Aluehallintovirastolta rahoituksen myös vuodelle 23-24.

Työikäisten hyvinvoinnissa esiin nousee mm. se, että heidän palvelut toteutetaan jatkossa yli organisaatorajojen. Sen vuoksi kunnassa sekä hyvinvointialueella tarvitaan useita eri tasoisia, monialaisia ja moniammatillisia verkostoja. Verkostojen avulla mahdollistetaan yhteinen käsitys työikäisten hyvinvoinnin tilasta ja palvelutarpeesta.

Ikääntyneiden osalta esiin nousee väestön nopea ikääntyminen. Suurin osa yli 75-vuotiaista (90 %) asuu vielä itsenäisesti omassa kodissa. Tähän joukkoon kuuluu niin hyväkuntoisia ja aktiivisia eläkeläisiä kuin kotona kiikun kaakun pärjääviä ihmisiä. Panostamalla edelleen toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen, varmistetaan laadukkaat ja elämänmakuiset eläkevuodet ja siirretään kalliiden hoivapalveluiden tarvetta.

Liitteet

Liite 1: Talouden ja toiminnan suunnittelun sekä hytetu-työn vuosikello.

